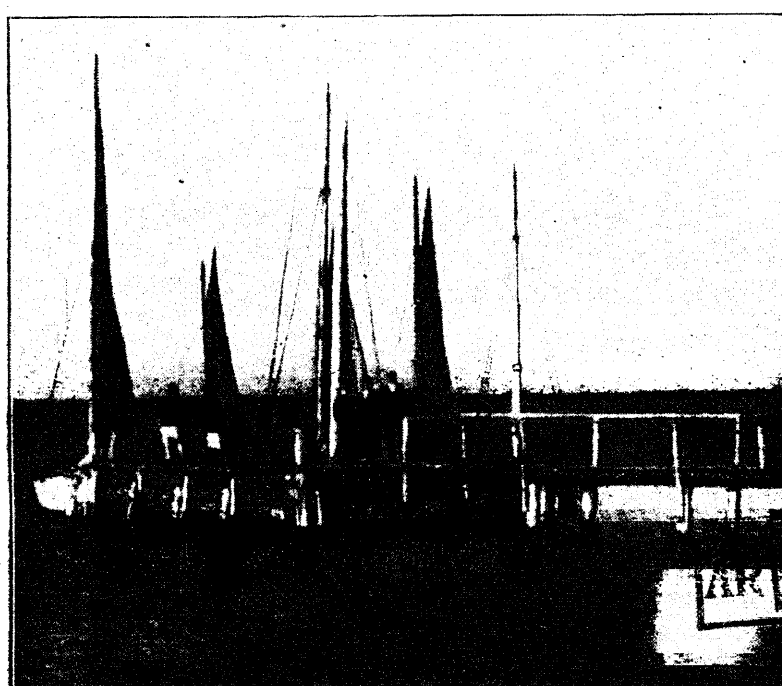

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

15

Haapsalu-paadisild.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 15

SISU:

Rudolf Herzog: Elulaul.
 Sven Elvestad: Oslo krahv.
 Otto Soyka: Tänuvõlg.
 H. Rikkand: Ja peenrad aias . . .
 Jaap Diddens van Vedde: Londoni
 rotid.
 Usk
 Josef Passtor: Lapse kohtuotsus.
 Paulrichard Hensel: Naabrid.
 Germaine Beaumont: Õnnesaladus.
 Arnold Liiv: Esivanemate kandli-
 helinad.
 Tempo.
 Valev Uibopuu: Sureliku laul.
 Kui loodi maailm.
 Alexandra v. Bosse: Andrea õetütar.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 " (18 ")	" 6.—
6 " (12 ")	" 4.—
3 " (6 ")	" 2.—
2 " (4 ")	" 1.50
1 " (2 ")	" —.80
Üksiknumber	" —.40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Mõistatus

Nr. 15 (249).

Seadnud: **Em. Gutmann.**

nä	liiv	kaid	va	se	le
li	a	gi	ii	ke	tae
jak	ka	uh	kes	po	les
ga	al	he	eks	must	mä
	tõs	põr	ka	le	
pää	tä	mä	ja	gi	ik
ta	sas	gelt	nud	ge	on
	gi	mäe	ke	lal	
ti	jul	hool	kõr	pan	uh

Milline jak. Liivi laulu esimene salm on siin peidus?

Lahendada ratsamehekõnnaku abil!

Lahendus ilmub Romaan nr. 17 (251).

Lahendus

Nr. 13 (247).

	21	2	13	24	
3		25	22		14
20	1	12	6	18	23
9	4	19	26	15	6
28		8	11		17
	10	27	16	7	

Alates Nr. 1 saame ratsamehekõnnaku abil järgmise A. Grenzsteini mõttesalmi:

Hõbe kuljus kuulufas:
 Kuldsed päevad tulemas!
 Kui nad käite jõudsid,
 Kulda meilt nad nõudsid.

Grenzstein.

Romaan

Nr. 15 (249)

Juuli 1932

XI. aastakäik.

Elulaul.

Saksa kirjaniku **Rudolf Herzog'i** romaan.

4

Vana laulja mängis vale tooni. Siis ärkas ta mõtteist. Mis siis sellest? Meister oli talle sellesama püha rüütli osa usaldanud. Nüüd oli tema kohus seda osa õigeisse kätte edasi anda.

Ülal kõlas Elsa hää ikka kirglikemalt. Naisehinge ime oli kõrgemal tipul. Ime, mis ainsal armastustunnil muudab lapse naiseks. Tõsiselt ja suursuguselt mängis Braun oma osa. Ja kuna enne Braun salajas neidu oli enesega võrrelnud, mõjus nüüd ta enese auväärne suurus kaasakiskuvalt Helga Nuntiusu peale, ja ta oli nagu oma toas, unustades enese ja koha kus ta seisis, ja teinas ja ta mängus oli nagu midagi fantastilist, kuni ta, jõuetuna Elsa tegevusest, langes Lohengrini rinnale ja sealt minestavalt pörandale . . .

Siis andis ka Faller mälestusile vabaduse. Pea sügavale üle klaviatuuri kummardatud, mängis ta enesele ikka edasi ja edasi. Motiivid tulid ja tulid, nad kõlasid, peatusid nagu päikesevalgus enne edasiruttamist, ja tegid vaikselt ruumi järgmisele. Noor-Siegfried seipitses oma mõõka, Valter Stolzinger laskis kõlada oma hääle, ja kangelane Tristan, kõige õndsam patuste seas, hüüdis oma armastatu järele.

Noored inimesed laval olid ammu juba oma osadest ärganud tõelikkusele. Nad olid saanud jälle Helga Nuntiusuks ja Robert Brauniks, ettekujutuse-inimestest igapäevasteks inimesteks. Ja need igapäevased inimesed seisis, üks paremal, teine vasakulpool kulisside ääres, lava nende vahel, ja neil oli piinlik üksteisele otsa vaadata, sest nad tundsid veel ettekujutuse-inimeste kaelustamist. Ettekujutus? — Aga nad olid ju üksteist ometi kaelustanud. Kuidas võis siis peale seda külmalt kummardada: head

päeva, mu härra? Helga Nuntius ei teadnud, kuidas ta lavalt pidi lahkuma.

All klaveri juures jäi vaikseks. Falleri luised käed lamasid laialilaotatult klahvidel. Kortsulistel käeselgadel tuksatasid paar sinist soont üles ja alla. Nüüd pööras ta pead, ja noored nägid, et ta silmaääred punasemad olid kui harilikult.

„Lapsed,“ ütles ta, „ainult mitte surra.“

„Aga professor, millised mõtted!“

„Ainult mitte surra . . . Ei, ei, see pole mitte hirmu pärast. See on ainult muusika pärast. Armas Jumal taevas, kuidas on võimalik jätta jumalaga muusikaga — —“

„Härra professor,“ hüüdis Braun alla, „kas joome täna koos pudeli veini?“

Aga Falleri kõrv ei kuulnud seda meelikut.

„Kui ma mõtlen: ma olen seal sees olnud, nii sügaval sageli. et helilained üle mu pea on kokku löönud, ja olen end puhaks pesnud isegi kõige kurvemast elu merekoormast, olen tormand laialilaotatud kätega neisse voogudesse, kuni end tundsin sisemiselt nii puhta, nii lõpmata puhta ja kerge olevat — Ja, ja ja . . . See on kunst. See puhastab ja tervendab kõik. Kui ta sisse usutakse. Kui — ta — sisse — usutakse.“

Keegi ei kõnelenud. Ja lühikese aja järele jätkas ta:

„Ainult mitte surra. Ma loodan ju ikka veel. Ja kui see nii olema peab, tahan ma kui konservatooriumi-professor edasi loota.“ Ta lõi klahvidele, nii et need põrisesid. „Kuidas tohib ometi üks kunstnik vanaks saada? Kuidas tohib ta ometi hauda näha? Teised, oo, need teised! Neil on kerge roomlast mängida ja enesel lina üle ninatsa tõmmata. Need lähevad lihtsalt ära siit

elust. Mitte kuskilt mujalt, kui ainult elust! Ja meie? Meie läheme ära elust ja kunstist! Meie loobume õnnest. Lapsed, lapsed, ärge mõtelge selle üle, see teeb hulluks. Kuidas võib küll lahkuda kunstist — “

Nüüd seisid noored ta kõrval klaveri ääres. Helga Nuntius surus käed tugevalt tiksteise vastu, et neid mitte õpetaja pea ümber põimida ja seda sõnatult silitada. Robert Braun vaatas kella.

„Kaksteist,“ ütles ta. „Ja, härra professor, mina omalt poolt jätan nüüd küll muusikaga jumalaga.“

„Tehke, et te ukse enese järel kinni panete, aga ruttu!“

„Ma viin teid siis täna õhtul restorani.“

„Inimene, ärge julgege tulla mu lähedusse. Kunstipilkaja, teie! Mis teate teie kunstist, muusikast? Kas te võite ükski kord huluda kui süda valutab? Või mõnda sügavamalt viisi laulda? Nagu lehm mõistate te muusikat, nagu lehm! Istute aga seal all oma kolmejalgsel ja lüpsate nagu lehmi lüpstakse, iseene ämbrid täis. Kui juba ümmargune miljon käes on, viskate kolmejalgse vastu seina puruks, ja muusika on teile null. Ptüü, pagan võtaks! Ja nüüd vabastage mind oma auväärt nägemisest!“

„Head aega, härra professor!“

Ühtki vastust.

Uks suleti paukudes. Vana laulja tõstis pea, vaatas imestanult enese ümber ja hakkas kõigest jõust „Braun!“ hüüdma.

„Soovite veel midagi, härra professor?“

„Ütlesite te siis ka juba, millal te mind restorani viite?“

„Ma mõtlen, kell üheksa.“

„No, ütleme, kell kaheksa. Nägemiseni! Homme, preili Nuntius.“

Helga Nuntius võttis üliriided, et minna.

„Kaitsku teid Jumal, laps! Halvad eeskujud on olemas, et häid õigesse valgusse seada. Muidu poleks Jumalat ega kuradit. Jääge ilusasti terveks!“

— — —
Helga oli kogu päeva nagu unes ringi käinud, nagu mingis tundmatus labürindis. Ja ta otsis asjatult, mida ta tahtis. Milline imelik võlu oli siis muusikal, et ta isegi omaenese jüngreid hullustas? — —

— — —
Isand Johann Bettermann istus kogu päeva kokkusurutult nurgas, nagu laps, kes vaevaga tagasihoitud ärevuses ootab püha Kristuselapse kellahelinat. Isegi ta naine Lena oli seda tähele pannud. Aga ta ei seganud end mehe väikestesse saladustesse — sest et ta teda küllalt tundis. Ja iga-

kord kui ta mehest mööda juhtus minema, naeratas ta sellele lõbusalt julgustavalt vastu.

Kui juba varane õhtu saabus ja külmas talveõhus lumi sätendas, kui laste hullamine tänavail vaikis ja ka täiskasvanud soojendavat ulalust otsisid, koputas isand Bettermann Helga Nuntiusse uksele.

„Preili, kui te nüüd tahaksite. Ma kohtan teid linnavärvavas.“

Neiu hiilis majast, ja varsti peale selle võttis isand Bettermann kübara naela ot-sast.

„Ema,“ hüüdis ta naisele, „mul on vaja veel üks käik teha. Ole aga ilusti kodus.“

Siis tõmbas ta kübara sügavale üle otsa-esise ja sammus väikeste kiirete sammudega kohtamisaigale.

„Aga mis peab siis õieti juhtuma, isand Bettermann?“

Vanamees vaatas ümber, kas neid keegi ei jälgi.

„Preili,“ ütles ta siis ja sumbutas hääle, „Frankfurt on vana linn. Aga nüüd on ta päris uueks linnaks muudetud. Vanad tublid Frankforti majad jäävad ikka harvemaks. Mis peab see tähendama? See tähendab: Järeivalvet pidada! Ja sellepärast pean ma oma kohuseks linna vahetevahel revideerida. Iseäranis talvel, kui kõik inimesed kodus on. Lumega ei kuule mind keegi.“

Ta sammus eel ja neiu järgnes talle pead raputades, ja ometi rõõmsalt ärritatud ime-likkude juhtumiste ootamisest. Nad jõudsid ühte vaiksesse kõrvaltänavasse, väikeste majadega ja aiakestega nende ees. Isand Bettermann surus näo vastu raudposte. Helga Nuntius tegi sedasama. Siis nimetas isand Bettermann majaomaniku nime. Ja sosinal jutustas ta ühest prantslannast, kes abiellunud konsuliga. Jutustas selle naise ilust ja ta kombeist. Ja kuidas konsul ihu ja hingega oma kodulinna küljes rippuvat, ja kes Mecklenburgis mõisa omavat, kuhu ta juba vara kevadel oma naisega reisivat.

Isand Bettermann oleks nagu läbi müüride ja uste vaadata tahtnud.

„Kus ta mujal praegu istub kui oma kirjutuslaua ääres. Ta on õige vanaks läinud. Ja ta uurib suurt, vana raamatut, mille peale on kirjutatud: „Jumal sinuga!“ Ja kõrvaltoas lamab ta naine solval ja lehitseb prantsuskeelset romaani, millel aga pealkirjaks enam: „Jumal sinuga!“ pole.

Isand Bettermann pööras enda aia äärest ära, ja nad sammusid kiirelt edasi, sest seismisest olid jalad hakanud külmetama. Jälle peatusid nad ühe pika, valge maja

ees. Suured rohuplatsid, nüüd lumega kaetud, ümbritsesid uhket ehitust.

„Üks juut,“ ütles isand Bettermann, ja mõlemad surusid näod vastu väravavõresid. Siis andis vanamees seletust. Suurtest teenetest, mida see mees linnale teinud, ja suurtest summadest, milledega ta end iga ühiskonnalekasuliku korjanduse etteotsa asetanud. Aga kõige rikkuse peale vaatamata ei olla majas mingit rõõmu, sest ilus Rebekka, nende ainuke laps, käia ringi nutetud silmadega.

„Miks?“ küsis Helga sosinal.

„Sellepärast, et ta noort Hellmsbergi armastab, ja see ou kristlane.“

„Ja isa tahab teda ainult omausulisele anda?“

„Kui Hellmsberg nende usku üle läheb, võib ta tüdruku saada. Aga see on ikka tubli tükk küll, oma usust äkki juudiks saada,“ kõneles vana Bettermann ja näitas saladuslikult maja poole. Üks aken oli valgustatud. Nüüd tõmmati eesriie kõrvale, ja Helga nägi saledat, ilusakujulist tütarlast paksude pruunide juustega. Laesrippuva amplii valgus paistis õrnapunaselt valgele otsaesisele, mille all silmad otsivalt tänavat vaatlesid. Tütarlaps sarnanes vangistatud linnule kuldses puuris. Õige vaikset astusid nad kuni järgmise sihini vaikides edasi. See oli vana maja, eeskodadega, võlvialustega ja hoovidega, mustunud aastasadade kestel, ehitatud igaveseks ajaks.

„Kuulake,“ ütles isand Bettermann ja ja näitas käega ülespoole.

Helga ei kuulnud midagi, aga vanamees arvas schampanjapudeli korgi paukumist kuulvat — „ja,“ lisis ta häbelikult juure, „ja — suudlusi — —“

Ja kui ta ka selle maja seletuse oli andnud, võttis ta oma saatja käevarrest kinni ja kadus temaga pimedusse.

Nad ei tunnud talveöö külma, nad tundsid ainult seda saladuslikkust, mis neid ümbritses. Ja ärritatud oma käikudest ja elamustest läksid nad koju.

Helga jättis varakult head ööd ja kadus oma magamistuppa, Surmväsinult vajus ta patjadesse, ja vana Frankfurti elanikud tantsisid ta unelmeis kehastunud muusikana auväärilist menuetti, mis äkki meelisegava galoppiga lõppes. Ja neiu mõtles unes: On kunst imelikum, või elu? — Siis naeris ta unes oma rõõmsat neiunaeru. . .

6. p e a t ü k k .

Bettermanni majas olid kõik erutatud, sest täna pidi Helga Nuntius esimest korda

esinema. Neiu ise istus oma magamistoas väikese vanamoelise peegilaua ees. Lauanurkadel seisis kaks lühtrit ja kütülatule rahulikud leegid valgustasid neiu tumedajuukselist pead, mille juures proua Lena praegu oma kammimisekunsti oli proovinud.

„On juba korras, preili,“ arvas perenaine, „teid ei tohigi täiesti teisiti kammida. Teie juures on kõik juba loodusest kõige ilusam.“

Helga Nuntius tõstis silmad ja vaatas peeglisse.

„Kas ei ole kleidil liig sügav väljalõige?“ — — küsis ta kahtlevalt.

„Aga laps, väljalõige pole ju suurem kui väike südameke. Ja kui ilusana ja vabana näib nüüd teie kael. Kes nii ilus on, see võib kolmkorda suurema väljalõikega kleiti kanda.“

„Emand Bettermann!“ keelas neiu naerdes, ja ta nägi peeglis, kuidas ta kaelõrna punaga kattus, samase värviga, nagu loor, mis ta kaela ümbritses.

Neiu tõusis ruttu ja vaatas segaselt oma muretseva abilise peale.

„Preili Helga,“ ütles see, otsis sõnu ja silitas peopesaga oma põlle.

„Mis siis, emand Bettermann?“ — —

„Preili Helga, kes nii välja näeb kui teie, see ei tarvitseks üldse laulda.“

„Kuidas näen ma siis välja?“ — —

„Nii — nii — ma arvan ainult“ — ja siis vaatas ta äkki oma emalikkude silmadega Helgale otsa ja kogeles punastades: „Ma tahaksin teid heameelega korra suudelda.“

Ja noor neiu surus end sügavale ta käte vahele ja laskis end nagu laps paitada ja ütles ainult ikka: „Teie armas vanake, teie . . .“

Isand Johann Bettermann oli juba mitu korda uksele koputanud. Ükski inimene ei võinud rohkem ärritatud olla. Nagu oleks tema täna õhtul poodiumil aariaid laulma pidanud. Ja tal oli see hirmus, hingemattev tunne, et ta seda teha ei suudaks. Nüüd jooksis ta oma mustas pühapäevakuues rahutult läbi tubade, sest ta oli saanud pääsetähe konservatooriumi harjutusõhtule.

„Preili Nuntius, härra Grube on siin.“

Ja vähe aja pärast: „Preili, preili, härra Braun! Ma arvasin, et mina teid konservatooriumi sõidutan?“ —

Helga avas ukse ja astus välja. „Ma tulen juba, isand Bettermann, aga on ju veel nii palju aega.“

See aga seisis ja vahtis neidu nagu võõrast inimest.

„Mees,“ ütles proua Lena ja andis talle ühe sõbraliku kõrvalopsu, „pea suu kinni, see on meie preili.“

Peremees haaras käega oma krae järele, vangutas pead ja leidis jälle sõnu. „See ei lähe ju ometi, preili.“

„Mis ei lähe siis mitte, isand Bettermann? Kas te pole rahul?“

„See ei lähe, et meie kahekesi sõidame. See oleks ju naljakas sõit.“

„Nii, teie annate mulle korvi?“

„Kui te tahate, ronin ma tagumisele istmele üles.“

„Mees, lase nüüd preili tuppa minna. Ta külmetab end viimaks veel sinu pärast.“

Siis tõmbas särav peremees ukse lahti ja teatas teenistusvalmi seisakuga: „Preili Helga Nuntius.“

Kui neiu temast mööda sammus, naersid mõlemad nagu lapsed üksteisele. Siis tervitas neiu härra Grubet ja oma kolleegi Brauni, keda ta imestusega Bettermanni majas nägi.

„Ma arvasin, kui harjutuskolleeg“ — — ütles Braun ja ulatas neiuale viisakalt kimbu krüsantheeme.

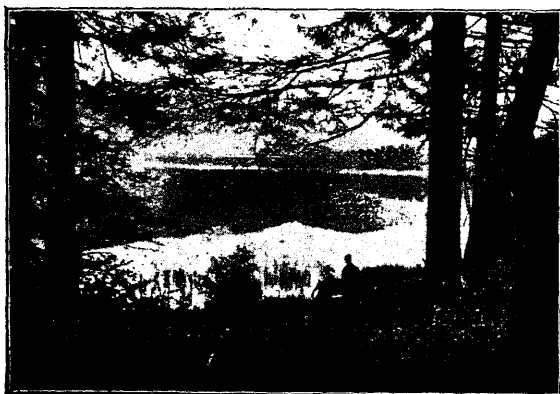
„Kui lubate, võtan teid kohe omas sõidukis ligi. Auto ootab maja ees.“

„Ma olen nii üllatunud . . .“ vastas Helga Nuntius. „Aga — ma olen teile väga tänulik. Tere õhtust, härra Grube, kuis läheb siis teil?“

„Sel hetkel, kus ma teid näen, nii näen, preili Nuntius, ei või mul üldse paremini minna.“

Isand Bettermann hõõrus käsi, kuni proua Lena talle seda silmapilgutusega keelas. —

„Ja nüüd naerge aga, preili Nuntius,“ kõneles Grube edasi. „Mina tuln nimelt ka, et teid teie esimesel auõhtul sõidutada.“

Järve kaldal.

Ja mina olin esimesena kohal. Isand Bettermann võib seda tõendada.“

Seda tegigi isand Bettermann ja tähendas sealjuures vargsi pikavarreliste La France roosidele, mis veel siidipaberi sees laual seisid.

„Ma tahtsin teid paluda, üht neist endale külge kinnitada,“ ütles Grube ja haaras raske, kohmetu liigutusega lillede järgi. „Vabandage, preili Nuntius, ma olen neis asjus nii harjumata.“

Neiu aga raputas südamlikult ta kätt.

Treppi mööda tuli keegi üles, ja kui isand Bettermann, uudishimulik uue külalise üle, ukse avas, seisis Richard Marschall lävel, higisel näol, pikk mantel lumitanud, suur paberituut käes, millest tugevad moonioied välja sirutusid.

„Tere õhtust,“ ütles ta, „ma tulen veel õigel ajal? Ma tahtsin teid sõidutada.“ Ja ta vahtis kurjalt oma ümberseisjatele, sest ta ei saanud aru, miks ta sõnad niisuguse kõlava naerulagina esile kutsusid.

„Ah nii,“ arvas ta siis, „konkurent oli juba jälle enne mind siin.“

„Mispärast tulete te siis ka nii hilja?“ sosistas talle isand Bettermann etteheitvalt, sest ta armastas seda lõbusat noort verd.

„Lilled on selles stüüdi,“ kurjustas Marschall. „Ma võtsin kord juba enesele pähe, et need minu lemmiklilled pidid olema. Ainult neil on niisugune värv, mis teie juustele sobib, preili Nuntius. Ma siis jooksin ringi, kuni ma nad sellel aastaajal kuskilt välja kraapisin.“

„Aga mispärast teete endale siis niipalju tüli minu pärast? . . .“

„Seda ütlen teile üks teine kord, praegu on kõige viimane aeg minema hakata.“

„Ah jaa — ma pean ju minema konservatooriumi!“

„Kes viib teid sinna? Selles peab ju ometi mingisugusele otsusele jõudma.“

Nüüd segas ka tagasihoidlik majaemand end nende jutu vahele. „Aga muidugi, kärra Marschall. Härra Grube pakkus end selleks esimesena. Teda ei taha te ometi mitte keelata. Härra Braun on preilile ju niikuinii kaasnängijana seltsiliseks. Ja teie, härra Marschall —“

„Mina toon ta lõpuks koju. Bravoo, emand Bettermann! Tehtud, preili Nuntius?“

„Tehtud!“

„Nii saab iga sõber oma osa,“ lõpetas emand Bettermann naeratades.

„Ma ei karda nüüd enam põrmugi, ma olen nüüd vaid veel õnnelik,“ ütles neiu

talle jumalagajättes tasa, ja perenaine silitas ta põski . . .

Kuna isand Bettermann kiirelt teist sõidukit läks tooma, sõitis Franz Grube Helga Nuntiussega autos, mis ukse ees ootas, minema. Grube surus oma pika kogu sügavale sõidukinurka, et neiu kleiti mitte kortsutada. Aga nii õnnetult kui ta ka istus, ta silmis oli ometi sügav, soe sära. Sest neiu istus ta kõrval nagu õnnelik pruut. Ja ka ta ise näis enesele — ta raputas selle üle vaid pead. Aga sellest tundest ei saanud ta kogu õhtul enam vabaks.

„Vaadake, preili Nuntius, nii soovisin ma seda. Et teid esimesel tähtsal sammul juhtida tohiksin.“

„Mispärast olete teie kõik nii head mulle...?“

Ja see suur, pikk mees, kes ka oma mõtete ja arvamistega elust kõrgemal seisis, vastas: „Sellepärast, et te nii puhas inimlaps olete. See on see põhjus.“

Neiu vaikis ehmunud. Ja kui mees seda märkas, võttis ta neiu käed, silitas neid ja püüdis mitu korda oma sõnadele midagi juure lisada. Ei, ei, ütles ta enesele, tema puhtus ei luba enesele midagi kõlbmatut ligineda. Õige loomus aitab end kõige paremini ise.

„Millele te mõtlete?“ kuulis ta lühikese vaikuse järele neiu häält.

„Ma mõtlen selle üle järele, kas ma teilt täna veel midagi paluda tohin.“

„Kõike, härra Grube.“

„Tahate te peale harjutusõhtut veel meie juure Grubemajja tulla? Mu õde Johanna jäi koju õhtusööki valmistama. Teie teeksite mulle suurt, suurt rõõmu.“

„Aga mis on siis see suur rõõm,“ tõrjus neiu häbelikult tagasi.

„Mul on täna sünnipäev. Minu vanuses võib seda juba üelda, ilma et sealjuures pealetükkiv võiks näida.“

Neiu tahtis talle õnne soovida; aga auto peatus konservatooriumi väravaesisel. Ja ta toppis mehele kõik oma lilled kätte. Ainult tema roosid jättis ta enesele.

„Laulge täna minule,“ palus mees, ja neiu noogutas peaga ning kadus.

Franz Grube seisid kõnniteel, laskis lund oma pea ümber keerutada ja vaatles naeratades lilli oma käes, kuni üks teine auto ettesõitis, millest Braun ja Marschall välja astusid. Laulja läks otsekohe majja. Marschall aga märkas sõpra ja märkas lilli.

„Inimene,“ ütles ta ja äratas ta tugeva löögiga õlale ta unistusist, „sa oled ju unustanud talle lilled kätteandmata. Siin väljas

ei lähe need ka paremaks. Luba paremi mind!“

„Nad on oma ülesande juba täitnud.“

„No — noh, Franzel, siin peab juba teistsiti kõnelema. See on eksitus. Nad pole veel midagi täitnud; minu omad vähemalt mitte!“

„Ole hea, Richard, ja jäta nad juba mulle. Preili Nuntius kinkis nad mulle sünnipäevaks.“

„Sünnipäevaks — ? — Sul on — ? Ja ei ütle sõnagi? No — võtku sind pa — Vabandust, südamluk õnnesoov, tahtsin üelda. Kõige südamlikum õnnesoov!“

„Tänan sind. Sa tuled ometi täna õhtul? Johanna arvestab kindlasti sellega.“

„Tuleb preili Nuntius ka?“

„Ja. Sa tood ta siis kohe kaasa. Teie sõidate ju seltsis.“

„Franzel,“ ütles Richard Marschall imestanult, „sa oled ometi pagana suurmeelne inimene.“

Isand Johann Bettermann oli eeskotta põgenenud. Mõned lumehelbed olid ta pulmatsilindrile libisenud, ja kui ta neid eemaldada püüdis, sulasid nad, ja kui ta edasi pühkis, jäid niisked, pruunid vöödid kübarale. See kurvastas teda sügavasti, sest täna tahtis ta nii sisemiselt kui ka väliselt au avaldada.

„Tulge, peremees,“ ergutas teda Marschall, „kui te teistkordselt abiellute, on see juba ammu kuiv.“

Siis läksid nad treppimööda üles kontsertsaali, ja isand Bettermann, sõbralikult igasse külge naeratades, tundis, nagu peaks ta kõigile, keda nägi selles sõbralikus majas, silmapilk näitama oma pääsetähte, et end ka tõepoolest palutud võõrana näidata, ja mitte mõne sissetungijana. Ta hoidis end üsna Grube lähedale, kelle ükskõiksus talle selles ümbruses kahekordselt meeldis.

Saal oli juba inimestega täidetud. Aga nad leidsid ühel tagumisel toolidereal veel ruumi. Esimene tund oli pühendatud ettekannetele mänguriistadel, siis alles järgnes duett Brauni ja Helga Nuntiusse vahel.

Sügavas mõttes jälgis Franz Grube üht Beethoveni sonaati. Lilled oli ta asetanud oma põlvedele, tähelepanemata jättes omi kontserdinaabreid, ja kui klaverihelid läbi õhu värisesid ja vaikseid usklikke otsisid, kes nende häält mõistaksid, silitas ta vahetpidamata lilli õitest varteni.

Ja polnud vist küll kedagi suures saalis, kellel oli nii pühalik tunne kui Franz Grubel.

Isand Bettermanni tähelepanu köitis enam

teine ettekanne. Keegi noor nais-viulistikunstnik mängis mingit suurepäraselt helitööd. See oli uudis vanamehele, et üks naine avalikult viulit mängis. Üks tõeline naine. Sama ilus peaaegu kui tema preili. Ja ta imestusel ei olnud lõppu.

Richard Marschall vaatas kella. Tal oli igav. Siis olid esimesed ettekanded ja ka vaheaeg lõpul, üks mees võttis klaveri ääres istet ja läbi kitsa kunstnikkude toa ukse astusid lavale Helga Nuntius ja Robert Braun.

Franz Grube lükkas pea tagasi. Ta tegi seda mingi iseeneselegi võõra liigutusega. Ruttu, iseteadlikult, nagu keegi, kes omab midagi tähtsat. Ta teadis: mis nüüd tuli, see kuulus talle. See oli osa tema sünnipäevakingitusest. Neiu laulis temale. Ta oli seda ju lubanud. Ta kunsti esimesed saavutused — —

Ja mispärast mitte ta elu esimesed saavutused? käis mehel läbi pea. Sellelele ehmus ta. Kahekümne aasta eest, ütles ta enesele kibedalt, ja kui seda teist poleks olnud.

Ja korraga vaikis igatsus ja vaikis kibedus temas, ja ta muutus vaikseks ja rõõmsaks nagu poisikene, kes rõõmupärast sõnalt seisab oma kingitustelaua ees, sest nüüd teadis ta: ta sai oma sünnipäevakingituse, ta sai selle täiesti.

Helga Nuntius silmad vaatasid temale. Suures inimmassis olid nad ta leidnud, üle suure inimmassi vaatasid nad temale, suurest inimmassist hoolimata peatusid nad temal. Ja Helga Nuntius laulis. Aralt alguses, nagu tunneks ta end oma templiteenistuses, mis oli talle nii püha, pealtvaatajatest segatud, siis puhta, õrna neiuhäällega, ja jälle, nagu kord proovil, mehearmastuses naiseks ärganu metsiku kirega.

Suurepäraselt kõlas Robert Brauni võimas organ neiuhäällega kokku. Nagu kaks kirikukella, mida kellavalaja üheks paariks valanud, kirikutornis oma hääled kõlavaks akkordiks ühendavad.

Väljavalitud inimesed, mõtles Franz Grube; ja siis parandas ta oma mõtteid ja arvas: väljavalitud kunstnikud, sest oma inimlikkusest pidid ju mõlemad alles veel tunnistust andma. Kui ükskord nende tund tuli. See, millest kõlas eluhääl, mitte see, millel oli kunsti vastukaja.

Ta ümber liikusid kõik käed, ja nad ei peatunud enne, kui mõlemad lauluõpilased veel kord lavale olid ilmunud ja kummardanud. Siis hüüdis üks ärritusest värisev hääl: „Bravoo!“ Ja veel kord, täiesti üksi: „Da Capo!“

Kõik vaatasid hüüdja poole ja naersid. See oli isand Bettermann.

Vihase kiirusega tõusis ta omalt kohalt. Seal tõusis ka esimeselt tooliderealt üks vanem härra kuivetanud, kortsulise näoga, noogutas ta poole peaga ja hüüdis teraval, käriseval häälel samuti: „Bravoo!“

„Kes see siis oli?“ küsis isand Bettermann aralt oma noore sõbra Marschalli poole pöördes, kui nad riietehoiuruumi tungisid.

„See oli professor Faller, suurim laulmeister.“

Kui isand Bettermann õnnelikult talvepalitu ja tsilindri oli kätte saanud ja parajasti palitubarukaga kübarat läikima hõõrus, pandi üks kondine käsi ta õlale. Kui ta teenistusvalmilt ümber pööras, vaatas ta professor Falleri pügamatusse näosse.

„Ma ütlen teile, sõbrake, see oli väga ilus teist esiteks, tõepoolest ilus. Ja, ja. See oli alles hääl omas loomulikus ilus. Andke mulle oma käsi. Nii, tänan väga. Teie olete kunstitudja. Seda ütleb vana Faller.“

„Minu niini on Bettermann.“

„Nii, nii. Kus kohal teie siis veini joomas käite?“

„Heilandi juures, turu ääres,“ ütles isand Bettermann tugeva südameklõppimisega.

„Ah, õunavein —“ sõnas professor kulme kergitades. „See peab ka väga tervisline olema.“ Ja ta jättis teise sinna seisma. Isand Johann Bettermann aga, ilma et see lühikene jumalagajätmine teda oleks haavanud, hakkas kiirelt kojupoole traavima, et emand Lenale selle õhtu juhtumisi veel soojalt teatada. Oma õunaveini joogikohas aga kõneles ta sellest tunnist saadik ka mõne tähelepanuväärse sõna laulukunsti üle. „Tema on asjatundja,“ rääkisid inimesed, „seda on professor Faller õelnud.“

„Mispärast ei vaadanud te laulmise ajal mulle otsa, preili Nuntius?“ küsis Braun, kui nad jälle kunstnikkudetoas seisid.

„Ma ju kuulsin teid, see oli mulle peasi.“

„Sellepärast ei tarvitsenud te ometi kogu aeg Marschalli peale vaadata.“

„Härra Marschall? Ma ei teagi ju, kus kohal tema istus. Ma vaatasin ikka ainult härra Grube peale. Teate mis, härra Braun, ma usun, see on parim abinõu lambipalaviku vastu. Otsitakse enesele saalis üks sümpaatne inimene välja, ehk üks, kes vähemalt nii välja näeb, ja lauldakse vaid temale.“

„Te laulsite võrratult, preili Nuntius. Teist saab kord veel spetsialist, ja see ongi see, milleks ka mina saada tahan. Kui dagi

omada, mida teistel pole. Mille eest siis muidu makstakse.“

„Ma tahaksin kunstnikuks saada,“ ütles Helga Nuntius õhetaval näol.

„Meie peaksimme koos üles astuma. Meie hääled on nagu üksteisele loodud. Kui me laulsime, pidin ma ikka sellele mõtlema.“

„Ja mitte oma Lahengrinile?“ naeris neiu.

„See laulab oma osa juba iseenesest.“

Neiu vaatas järelmõtlikult ta peale ja raputas pead.

Koputati, ja Marschall astus kunstnikukoderuumi. Brauni tähelepanemata jättes haaras ta neiu käed ja surus need oma huulile.

„Tüdruk, preili!“ hingeldas ta. „Armas Jumal veel kord! Noh, ja nii edasi! Kuidas peab küll oma rõõmu avaldama? Braun, tule siia, ohverda ennast. Ma klopim su pehme!“

„Taltsuta ennast!“

„Hea küll. Üks teinekord. Ja nüüd ruttu preili, auto on juba all. Nüüd hakkab pidu!“

Neiu jõudis vaevalt oma partnerile head üid öelda, nii ruttu tõmbas Marschall ta kaasa.

„Preili Nuntius,“ palus ta, kui nad juba autos istusid, „te pole mulle ometi enam pahane? Teate, minu mõtlematute sõnade pärast tookord oktoobrikuul saarel. Ja joobnud — kui ma õhtul vahva isand Bettermanni koju tõin — joobnud polnud ma siis sugugi. See näis ainult nii. Mu sõna selle peale, ma olin täiesti kaine. Peale sellist paadisõitu, nagu ma teiega koos läbi elasin, ei visata end ometi kohe esimesse paremasse tänavrentslisse. Seda peate teie ju ometi tundma. Kas? Mitte enam pahane? Ah, te annate mulle isegi oma käed? Mõlemad korraga? Meeleldi karjuksin hurraa! Hurraa!“ Ja ta lõi peaga vastu madalat autolage, nii et ta kübar üle silmade vajus.

Väljas tõttasid veel mõned üksikud inimesed, ja mõlemad aatosistujad, kes akna klaasi puhtaks olid pühkinud, lõbustasid end sellega, et kogudele, keda nad nägid, nimesi ja igasuguseid tähendusi anda.

Siis peatus auto. Marschall maksis esiteks, aitas siis neiu autost, hoidis ta aga tugevasti oma käte vahel ja jooksis temaga, ilma et ta peened kingad lund oleksid puudutanud, majja, ja siin peatamata oma saagiga trepist üles Franz Grube korterini.

„Aga härra Marschall,“ tõrjus neiu punastades.

„See on minu tasu,“ ütles see ja pani ta maha.

„Kui teid nüüd keegi nägi, härra Marschall!“

„Ärge muretsege, preili, see ei tee minu kutsesele mingit kahju.“

„Jumal küll,“ hüüdis neiu naerdes, „kuidas saab teiega siis tõreleda!“

„Vaadake,“ hõiskas mees, „teie ei tea seda isegi. Ma ei nõuagi seda. Vastupidi! Noh, saab näha. Palun sisse jalutada. Või eelistate ehk minu kätel — —“

„Julgege ainult seda!“ ütles neiu, läks temast mööda ja astus majahärra „sisse“ peale tuppale.

Neiu surus südamlikult ta kätt ja kordas oma õnnesoovi. Ja siis kuulas ta vaikse rõõmuga südames sõnu, mida Franz Grube ta kunsti üle rääkis.

„Ma ei kuulu nende hulka, preili Nuntius, kes kunsti suurust ta raskuse järele möödavad, vaid lihtsalt ta mõju järele. See võib küll vanamoeliselt kõlada, aga siiski ei tunne vist keegi teisiti. Ainult öelda ei usalda nad seda, ennem tunnevad nad igavust. Ja lõpuks oleneb see ometi ainult isikust, ja isik olla on tuhatkorda enam kui moodne olla.“

Nüüd istusid nad lauda. Ainult neljakesi: Franz ja Johanna Grube, Helga Nuntius ja Richard Marschall.

Üks vana teenija käis kuulmatult siiasinna ja teenis neid.

„Ma oleksin meeleldi tahtnud, et maja külalisi täis oleks olnud,“ ütles öde, „aga Franz seisis seekord selle vastu, ja sünnipäevalapsele peab ju rõõmu tegema.“

„Temal on ainult siis hea,“ seletas Grube oma naabrinnale, „kui ta muretsema peab, mida enam, seda parem. See on juba niikaugemale läinud, et terve rida konservatoriste tema köögikapiga rohkem tuttavad on kui konservatooriumi klassidega.“

„Õige.“ tõendas Marschall. „Nagu alles ükskord sellest kelmist jutt oli, kes, ilma ainsagi pennita taskus, rändas jalgsi Moskvast Pariisi, ja jõudes veerandaasta pärast kohale, kaalus täpselt kolmkümmend naela. See kiitis ise: ma usaldan kolm aastat Frankfurtis Maini ääres elada ilma ühegi penni rahata, väljaarvatud, kui preili Johanna vahepeal mõne väljamaalasega abiellub ja siit ära läheb, mida aga Jumal hoidku.“

„Aga see ei olene ju ometi minust,“ vabandas end Johanna teiste rõõmsa naeru saatel, „see oleneb ju ainult selle hea poisi vähenõudlikkusest.“

„See on õige,“ oli Marschall nõus, „kui neil kõht täis on, siis on nad vähenõudlikud.“

„Ja teie, Richard?“

„Mul on nimelt üks sisemine viga. Minu juures on see süda, millel alati nälg on. Nüüd muudkui alake oma muretsemisega, preili Johanna!“

„Ma usun peaaegu,“ vastas see ja noogutas talle sõbralikult peaga, „et minu toidukamber selleks küllalt rikas pole.“

Siis vaikus Marschall ja keerutas järelmõtlikult oma klaasi sõrmedevahel.

Kuna lauda koristati, viis majahärra Helga Nuntiusse kõrvaltuppa, mis kuulus ta õele.

Vanad, mugavad mahagonimööblid seisid ümberringi, seintel rippusid kullatud ovaalraames perekonna ja nende esivanemate pildid, ja portsellaanvaasides olid suured kimbud lõhnavaid lilli.

„Kas me ei istuks siin, kuni laud koristatud saab? Pärast mängib meile Marschall midagi ette. Ma rõõmustan end selle üle väga.“

Kui nad mõlemad väikesel, nahaga ületõmmatud nurgasohval istusid ja läbi ümarguse akna lõbusat lumetuisku vaatlesid, hakkas Grube uuesti sõbrast kõnelema:

„Marschall, — — ja, see on tore inimene — kui ta ükskord küps on. Esiotsa armastan ma temas just seda valmimatust, seda lõbusat noorust, millest — võibolla mina üksi — täiesti aru saan, mis end hullemlalt ja kerge-meelsemlalt väljendab kui teiste juures, sest et ta ka palju kiiremlalt ja võimsamlalt küpsuse poole tungib. Nii arenevad inimesed naervast sügavusest, inimesed igavesest noorusest, kellele kõik tähendab vaid arusaada ja andestada, sest et neile enesetele midagi inimlikku pole tundmatuks jäänud.“

„Ja Brauni — — teda teie ei armasta?“

„Armastama — — see sõna oleks vale. Ma imetlen teda kui kunstnikku. Aga mis talle kuulsust peab tooma, on raha, et hiilgavalt elada, mis Marschallile kuul-

sust peab tooma, on õnn, et ühest vaiksest nurgast ilma üle naerda.“

„Aga kõige õnnelikum inimene olete teie — kõige peale vaatamata.“

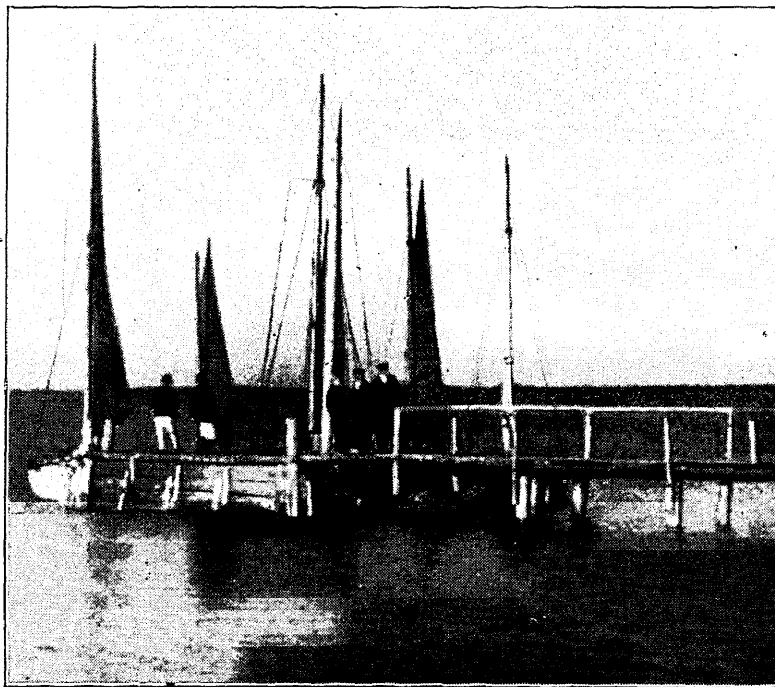
„Sellepärast, et ma õnnelt enam midagi ei taha.“

„Aga te võiksite ju, kui te tahaksite.“

„Arvate? Ma jutustan teile ühe reisi-juhtumise, kui see teid ei tülitä.“

Kõrvaltoast kõlas Marschalli ülemealne naer ja Johanna Grube sügav, rahulik hää. Kaminas pragises puuhalg ja tuul piitsutas lund vastu akent. Helga Nuntius toetas pea tagasi. Ta silmad peatusid ükskõiksest kokuvajunud mehekogul, kes ta kõrval istus, ja kõik neiu mõtted olid pöördunud temale.

„Grubede hulgast on võrsunud ainult kaupmehed. See elukutsevalik oli sama endastmõistetav nagu ristimine. Minul omalt poolt oli aga tugev poolehoid kunstile. Ja nii sai minust mu kaupmeheameti puhketundidel mitmesuguste asjade koguaja. Paari aasta eest korraldati Düsseldorfis suurepärase näitus. Ma reisisin sinna ja elasin ühe tuttava maalija juures. See näitus oli korraldatud enam noortele, ja selleks oligi ülim aeg, sest Düsseldorfis kunstitööd jäid juba viletsaks. Sellega ei rahuldunud vanad, kelle sõnadel omal ajal suur võim oli olnud — ja need kogusid mehi, et omakeskel nõupidada, mis teha. (Järgneb.)

Haapsalu paadisild.

Pildistanud H. Malm.

Oslo krahv.

Norra kirjanik **Sven Elvestad.**

2

„Siin on nähtavalt vaja äärmise ettevaatusega töötada,“ jätkas Krag. „Peame katsuma oma võrku tõmmata terve jõugu ümber, et neid siis ühe hoobiga tabada. Kui oleme juba nii kaugel, et võime teada, kes jõugu juhataja on, siis jookseb ühel päeval kogu jõuk meie käte vahele. Kuid selleks on vaja, et mina kui keegi juhuslikult väljast kohale tulnud võõras sisse pääsen ringkondadesse, kes praegu Oslo seltskonna keskpunktiks on. Ma usun, et sealt selle mehe leiab.“

Ta kutsus oma majapidajanna, kes aga kõike seda nähes oli sama keeletu kui peremees.

„Kes viibis siis minu äraolekul siin minu korteris?“ küsis detektiiv.

Majapidajanna silmitses teda hetke aega arusaamatult.

„Ei keegi peale telefonitöölise?“

„Telefonitöölise?“

„Jah. Tema tuli pool tundi pärast teie lahkumist. Teie olla ta tellinud, ütles ta. Tema pidavat teie telefoni ja kellajuhtmed

Riigivanem J. Teemant ja saatjaskond skautide suurlaagri avamisel Doberaanis.

II skautide suurlaager peeti tänavu Pärnu lähedal Doberaani rannikul, millest võtsid osa umbes 800 skauff. Nende hulgas oli skaute Lätist, Leedust, Poolast, Soomest ja Rootsisist. Meie pildil riigivanem võtab vastu skautide paraadi.

„Seda on kerge teha,“ ütles ülem lühikese mõtlemise järele. „Tean ju, et ennast oskate tundmatuseni maskeerida, nii et seltskonnas iial ära ei tunta.“

„Selles olge kindel,“ vastas Krag.

„Täna õhtul on parajasti assessor Helgeseni juures pidu. Kannan hoolt, et teie sinna sisse pääsete.“

Mõni minut hiljem lahkus Krag politseist ja läks otseteed oma korterisse.

Heitudes leidis ta seal kõik kõige metsikumas korratuses. Kõik ta mööblid olid kohalt lükatud, kõik ta lauasahtlid lahti ja läbi segatud.

järele vaatama, need olla eile pikse läbi viga saanud.“

„Ja milline see telefonitööline oli?“

„Täpselt nagu teisedki. Kandis sinist tööpluusi ja vöö vahel hulga tööriistu. Oli alandlik, lahke mees, aastat mõnikümmend vana. Kandis punakat habet.“

„Ja see mees viibis mu toas üksipäi?“

„Jah, usun. . . .“

„Kas teate, et ta varastada tahtis? Ta on mulle palju kahju teinud.“

Majapidajanna oli õnnetu.

„Kannan edaspidi hoolt, et mu ukсед kinni on,“ pomises Krag ja vaatas oma

asjad ruttu üle. Kuid nähtavasti polnud midagi varastatud.

Krag sai rahutuks ja närviliseks.

Nad teavad siis ometi, ütles ta endamisi, kes neid jälgib. Aga nad teavad ka manshetinööbi kaotusest ja seda nad arvata-vasti siit otsisidki. Aga nad ei tea, et ma seda enese põues kannan, kus ta kõige kindlam on. Nad on oma usku oma võimuse tõendanud, aga küll näeme, kas see ei ole mitte murtav? — —

Õhtul tuli keegi ülbe välimusega, keskmises vanaduses härra politseisse ja palus salapolitseilemaga kokku saada. Ta kandis kuldnäpitsprilli, mille taga paar tähelepanuväärivaid silmi säras, ja tal oli pruunikas kitsehabe. Rõivastuse järele otsustades oli ta parajasti välismaalt tulnud. Ta rääkis ka võõra aktsendiga.

Ta viidi kohe politseilema ette, kuhu ta umbes tunniks jäi ja kes teda siis lah-kudes viisakalt kummardades saatis kuni eestuppa. Alamad ametnikud märkasid, et ülem väga erutatud oli.

Majatrepi ees ootas võõrast auto. Sinna läks ta sisse ja sõitis kiiresti minema.

3. A m e e r i k l a n e .

Assessor Helgesen oli viis- või kuusteist-kümmend parimat sõpra palunud õhtusõ-gile. Nende hulgas oli mitu ta ametivenda ja ka salapolitseid ülem. Viimane tõi kaasa tõsise näoga vanapoole härra, kellest sel-gus, et temagi oli assessori hea tuttav.]

Helgesen astus talle rõõmsasti vastu ja hüüdis:

„Ah, näe, oled viimaks ometi välismaalt jälle tagasi jõudnud!“

Ta esitles teda teistele „konsul Björnina“, kes praegu pikemalt välismaareisilt tagasi jõudnud.

Härrad koondusid väikestesse vaidleva-tesse rühmadesse, vestlus oli elav ja sündi-matu.

„Konsul Björn“ viibib assessori ja mõne teise härra seltsis — need olid keegi ree-der ja keegi advokaat, mõlemad kogu lin-nas tuntud mehed — suitsetamisetoas.

Helgesen juhhib jutu murdvargusele rent-jeer Bergi juures, keda kõik kui head sõpra kahetsevad.

„Kes oleks midagi selletaolist aimanud,“ ütles advokaat. „Olin eile õhtul temaga Ebbellide juures koos, ta oli lõbus ja kena nagu alati. Vaene mees!“

„Jah, me tunneme täna siin ta puudu-mist valusasti,“ seletas assessor. „Tema tõi alati kaasa hea tuju.“

„Mina ei mõista“, ütles reeder pilku kõr-valtoa poole heites, kus politseiülem ilusa majaprouaga vestles, „kuidas selliseid asju meie rahulikus linnas võib juhtuda.“

„Pst, pst,“ ähvardas advokaat, „küll seal see argus need roimarid lõpuks ometi pal-jastab.“

„Mina ei nõua palju,“ ütles reeder tõsi-selt, „aga niipalju nõuan ma ometi, et sel-lised roimad ei korduks ilma roimarite tabamata. Olukord siin Oslos ei ole tõesti nii kirev ja keeruline.“

„Noh, mu armas sõber, ma arvan tead-vat,“ assessor tegi saladusliku näo, nagu mõtiskleks ta veel, kas ta teistele peab teatama, et politseil juba mingisugune jälg leitud on. „Arvatakse tegemist olevat kel-legi vana tuttavaga, keda seaduse karistav käsi juba mitu korda on tabanud.“

Reeder naeratas kaheldes.

„Jah, nii on lugu kõigi nõuade politseiga.“ ütles ta. „Kui nad on nõutud, siis ütlevad nad, et tegemist on mõne vana tuttavaga, kes jälle esile on kerkinud ja kergesti kät-tesaadav on. Aga mina ei usu, et see see-kord mõni oma tuttav on, kes meid külas-tab. Te mäletate ometi, mis meie vana sõ-ber, ameeriklane, ütles.“

„Oh, ameeriklane,“ vastasid härrad koo-ris. „Tema on ameerika oludega harjunud, igapäevaste roimaritega Chicagos ja New-Yorgis, miljoniliste petmistega, rongi rõo-vimistega jne. . . .“

Siin segas ennast „konsul Björn“ jutusse. Seni oli ta vaikides kuulanud.

„See huvitab mind,“ ütles ta. „Mis ütles ameeriklane jõugust, kes siin Oslos nüüd „töötab“?“

„Me räägime oma sõbrast Nelsonist,“ se-letas advokaat. „Tema arvab, politsei ei ei peaks roimareid otsima pahakuulsusega roimariteagulitest, vaid mujalt.“

„Ja nimelt kust, kui tohin küsida?“

„Kõrgematest seltskonnakihtidest.“

„Jah,“ ütles konsul huvitatult, „see on vististi mõte, mida võib kuulda.“

Seda arvan minagi,“ ütles reeder. „Ainult politseil on teine arvamene.“

„Ei, teate, härrad,“ ütles advokaat. „sel-lised roimarid Oslo seltskonnas, see on ometi pisut liig seiklustelaadi.“

„Kõige seikuslikum on tihti kõige igapäevasem ja üldisem,“ ütles konsul naera-tades.

Siis pööras jutt mujale.

„Muide, kas keegi teab, kus meie sõber Goldman täna viibib?“ küsis reeder. „See on jälle norralane-ameeriklane,“ seletas

ta Björni poole pöördes. „Tema puistab nimelt kulda maha kui liiva. On vististi metsikus läänes enesele palju varandust kokku ajanud.“

„Kui ma ei eksi,“ vastas assessor ukse poole vaadates, „siis tuleb ta parajasti.“ Tupp astatiski elegantne härra. Rõõmsa terega teretasid teda kõik. Tulija oli tõsine, kahvatu mees süsimustade juustega, mis siledalt üle pea olid kammitud. Ta mustad silmad loitsid teravuselt ja intelligentsilt.

Mitu härrat pigistasid ta kätt, siin ja seal langes mõni mõnus sõna — kõik see osutas, et mr. Nelsoni neis ringkondades armastati. Advokaat esitles talle konsuli, naljatoonil tähendades, et mr. Nelson selles härras Oslo roimaloo suhtes oma oletuse pooldaja leiab.

„See rõõmustab mind,“ ütles võõras. „Teie arvate siis ka, et tuleb kõrgemale minna, kui tahetakse roimareid leida?“

Konsul Björn noogutas.

Nüüd oli koondunud mr. Nelsoni ümber suur rühm.

„Usun isegi,“ jatkas Björn, „et lõpuks hämmastatud ollakse, kui kuuldakse, et sel jõugul ühendust on ringkondadega, millistega seda võimatuks on arvatud.“

„Ah, mis te ütlete!“ vaidles advokaat kahtlevalt naeratades.

„Jah, me võime roimarite pealikut võib olla isegi oma sõbraks arvata — kes teab? Võimalik, et ta täna õhtulgi meie keskel viibib.“

See sõna äratas üldist tähelepanu.

„No noh!“ — „Ei, mis te ütlete!“ — „Võimatu!“ — „Naeruväärt!“ — „Haavav!“ — hüüti läbisegamini.

Politseiülema kulmud kiprusid.

Kuid konsul leidis toetust ameeriklaselt.

„Olen täiesti teiega ühel arvamisel,“ ütles see. „Keegi ei tea, kus roimarite pealik elutseb ja kes ta on. Ja ükski teist, mu härrad, ei või tõendada, et ta siin seltskonnas ei viibi.“

See tõendus võeti vastu vaieldes ja naerdes.

Advokaat, kes selliseid juhuseid tarvitas selleks, et üleoleva kaitsja nägu teha, patutas mr. Nelsonile õlale ja ütles:

„See loogika on ometi pisut lonkav, mu härra.“

Nüüd avati söögisaali ukсед ja naljatasid ning vesteldes läks seltskond sinna.

„Nüüd unustame kõik peale söömise,“ ütles assessor. „Meie kõik soovime, et roimarid tabataks.“

„Noh, see on kaunis kindel,“ arvas konsul, kes käis ameeriklase kõrval, „olgu nad kavalad. Viimaks jätavad nad ometi maha jälje, mis nende tabamisele viib.“

„Arvate?“ küsis ameeriklane ükskõikselt.

„Jah,“ oli konsuli sama ükskõikne vastus, kuna ta naabrile silma vaatas ja iga joont ta näol tähele pani, „varem või hiljem teevad roimarid vea, mõne mõttetuse, mis pealt näha on tühine, kuid sellegipärast võib juhtida nende jälgedele. Näiteks: kaotavad manshetinööbi.“

Ainuski muskel ameeriklase näol ei liigahtunud, ta jäi muutumatult külmaks.

„Eks sa näha,“ vastas ta ainult.

Nüüd oli ta jõudnud söögisaali ja nende vestlus katkestati.

Laua juures valitses elavus. „Konsul Björn“ — õigemini detektiiv Asbjörn Krag — istus advokaadi ja ameeriklase vahel. Viimane võttis vestlusest elavalt osa ja pides ennast hästi ülal. Björn pani teda kõik aja hoolega tähele. Paks, kahvatu teener ulatas taldrekuid. Konsulile paistis, nagu seisaks ta ameeriklasega mingisuguses ühenduses, nagu vahetaks nad pilkusi — ehk oli see tähtsuseta, aga ometi — — ?

Pärast söömist mindi kõrvaltuppa, kus kohvi anti. Konsul Björn jäi alati ameeriklase lähedale. Ja ometi märkas ta selle ja kohvi andva teenri vahel peaaegu märkamatu ilmekõnet. Kui Nelson võttis tassi, paistis detektiivile nagu oleks ta kätt põhjendamatult kaua hoidnud kandelaual.

Björni pea töötas elavalt. Ruttu otsustas ta.

Hetkel, mil teener temast kandelauga möödus, sirutas ta käe välja ja lõi kandelaual teenri käest maha, nii et klaasid ja tassid purunesid.

Teised külalised uskusid muidugi, et see oli osavusetus konsuli või teenri poolt. Esimene neediski kohmetult ja kummardas teenrit aitama, kui see kildusid maast koristas. Ta tuhnis nähtava rutuga maas, tema vaim aga valvas ja tal oli õnne — ta leidis, mis otsis: kokkurullitud väikese paberikuuli!

Selle pistis ta ruttu ja märkamatuult taskusse.

Kohe selle järele lahkus teener kildudega. Väike vahejuhtumus tõstis loomulikult veel helevust. Eriti tunti lõbu kosuli kohmetusest, kes nii südilt oli hakanud kildusid üles korjama.

„Oleks võinud pahemini minna,“ ütles mr. Nelson detektiivile. „Selline asi on hädaohtlik.“

„Mis te sellega tahate öelda?“ küsis majaproua naeratades.

„Võib ju kildude küljes käed veristada.“ Ameeriklane heitis detektiivile külma, karmi pilgu.

Viimaks soovisid mõned härrad kaarte mängida. Kummaline — juhuslik või arvestatud — saatust tahtis, et detektiiv ja ameeriklane reederi ja assessori partnerid olid. Esimese partii kaotasid Krag ja reeder. Kuid siis said nad varsti jälle võitjateks.

„Teie mängite ju'gesti,“ ütles Nelson ja heitis detektiivile pilgu, mida ainult see märkas.

„Julgele naeratab õnn!“ vastas Krag.

„Mitte alati, härra konsul, tihti lõpeb see katastroofiga. See on saatuse käik. Nii on lugu ka nendega, kes oma eluga mängivad.“

„No vaata, hakkate pärisluuletama,“ ütles reeder kaarte segades.

„Sellised inimesed hukuvad peaaegu alati,“ jätkas ameeriklane, nagu ei oleks ta reederi sõnu kuulnud. „Ja vististi läheb neil halvasti, kui need ei tagane hädaohu lähenemist märgates. Siis lõpeb see kergesti surmaga.“

„Õige mängija ei tagane iial,“ vastas detektiiv õlgu kehitades. „Tema kas võidab või kaotab.“

„Noh, siis peab ta leppima kaotusega, mis talle on paha.“

Kell üks öösel tõusid mängijad. Kõik olid valmis lahkuma. Politseiülemal oli juba mantel seljas. Krag astus ta juurde ja vahetas temaga mõne sõna. Kohe selle järele lahkus ülem.

Krag ja Nelson olid viimaste külaliste hulgas. Esimene läks Drammensvej poole, teine St. Hanshaugeni poole.

4. Elu ja surma peal.

Asbjörn Krag kõndis pikkamööda kodu poole. Tahtis aega anda, et ülem büroost telefoni läbi tema palve võiks täita. Kavatsus oli tal täna õhtul valminud, aga ta teadis selgesti, et võitluses selle külmave relise roimariga oma elu kaalule pani. Sellepärast oli ta ettevaatlik ega kahelnud hetketki, et ta vastane omalt poolt juba oli enesele vastasabinõud valinud. Jõudnud Fridenlundi õllevabriku nurgale, kohtas ta meest, kes näis kedagi ootavat. Mees kandis pikka, musta mantlit.

Krag tegi, nagu oleks ta tillatatud teda siin nähes ja kõneles temaga viivu ükskõiksetest asjadest. Viimaks sosistas ta:

„On kõik korras?“

„On,“ vastas musta mantliga mees.

Siis läksid nad edasi ja kõnelesid üksteisega valjusti kõiksugu asjust.

Nad olid jõudnud Kragi korteri juurde. Enne sisseastumist valgustas Krag oma taskulaternaga kõik nurgad läbi. Isegi trepist üles minnes valgustas ta laternaga teed. Toas asetas ta laterna lauale, kuid jättis lambi põlema süütamata.

„Armas ametivend,“ ütles teine, kes teda hämmastusega silmitses, „veel kunagi pole ma teid näinud nii kartlikuna.“

„Ma polegi kartlik,“ vastas Krag tõsiselt. „Aga vähemgi eksitus võib sel puhul kogu asja nurja ajada ja võimalikul puhul isegi elu maksta. Sellepärast on ettevaatus tarvilik.“

„Kas olete siis juba õigeil jälil?“

„Mitte ainult seda. Olen isegi jõugu juhi leidnud, temaga rääkinudki.“

„Miks ei vangistanud teie teda siis kohe?“

„Sest et mul tema vastu pole veel ainustki tõendust. Ja sest et tal on terve rida kaassüüdlasi, kes meie käest ei tohi pääseda. Arvatavasti kavatses jõuk uut suurt lööki. Sellejuures ehk avaneb meile võimalus neid kõiki tabada. Esiotsa on ülitähtis, et kõik mu käsud täpselt täidetakse.“

Detektiiv võttis nüüd taskust väikese paberikuuli, mida ameeriklane oli tahtnud teenri kätte mängida.

„Ettevaatust! Meid valvatakse! Nuuskur viibib seltskonnas!“ luges ta taskulaterna valgusel.

Rahulolevalt naeratades pistis ta kort-sutatud paberi jälle taskusse.

„Oodake mind siin, Gräff,“ ütles ta kaas-lasele. „Laske eesriided akendele ette.“

Ta kadus kõrvaltuppa.

Detektiiv Gräff laskis eesriided alla ja võttis sügavas, laias tugitoolis istet. Siis korruga oli tal, nagu kuuleks ta Kragi toa kõrval seisvast ruumist kahinat. Ta kuulatas. Kas ei liikanud üks uks ja kas ei kostnud trepilt tasased sammud? Ta kuulatas tüki aega. Aga kui enam midagi ei kuulnud, arvas ta, et oli eksinud.

Kümme minutit hiljem tuli Krag jälle tuppa. Tema oli täiesti muutunud. Täielik hulkur seisis Gräffi ees — ülikond katkine ja lapitud, paks sall kaelas, võidunud laia-äärega kübar ühel kõrval. Eht hulkuritüüp.

Gräffi suust tuli imestushüte.

„Nüüd algab võitlus tõsiselt,“ ütles detektiiv. „Veel täna öösel tuleb lahing lüüa.“

„Olen uudishimulik,“ ütles kaaslane. „Mil-leks vajate mind?“

(Järgneb.)

Tänuõlg.

Saksa kirjanik **O. Soyka.**

Politseikomissar Leo Bracke oli parajasti büroost lahkumas, kui talle teatati, et keegi härra tungivalt tahtvat tema jutule saada. Tulija oli tugev, arvatavasti viiekümne aastanemees, kelle olek juba esimesel pilgul osutas heale kasvatusesele.

„Palun vabandust, et teid tülitän“, algas ta sellise kohmetusega, millest võis järeldada, et tal politseiga veel polnud tegemist olnud. „Minule on see väga kiire asi, mispärast ma tulen.“

„Vabandan, major Eduard Kronnis, ja meelsasti, kuna sina see oled, mu armas. Millega võin sind teenida?“

„Kolonel Bracke! Mina ei teadnud, et sa nüüd siin politseis teenid.“

„Juba aasta aega, ja ajast, mil ükskeist viimati nägime, on möödunud juba kolmeist aastat. Istu, võta sigarett ja tütle mulle, mis siis sina teed?“ Pilk teise kehvale riie-tusele ei lubanud tal vastust oodata, vaid sundis teda ruttu juttu jätkama: „Ja kõige esmalt, milline tungiv ja kiire asi see on, mis sind toob õhtul kell seitse veel politseisse?“

„Jah — tõesti kummaline asi! See on väga oivaline, et sina siin oled. Sinule võin ma selle loo õieti algusest saadik jutustada. Sa tead ju, et ma palju ei lobise. Protokollida tarvitsed sa vaid paar rida, aga mulle on tähtis oma osa sulle ära seletada. See on pisut iseäralik, kuid küll ea mõistad!“ Ta peatus silmapilgu mõeldes, kuid see võis olla ka kohmetusepaus. „Tema on vaene olend, kahekümnetüheastane tüdruk, see Friedel.“

„Aga Kronnis!“ Komissar raputas naeratades pead. „Sellist asja ma ei oodanud.“

„Ei,“ ruttas major õiendama. „Mitte midagi sellesarnast! See on üldse asi, millele ma ei oska anda õiget nime. Pead mind laskma jutustada. Tema oli kolm aastat tagasi minu ema juures ravitsejanna. Noor laps, aga väga kohusetruu ja ennastohverdav. Tead? Seda pead sa meeles pidama, muidu paistan olevat liig suurepärase — eht ingel pühapaistega. Siis ei kuulnud ma temast enam midagi ja veerand aasta eest tuleb lõpuks eht hädakiri. Ta olla sattunud õnnetusse ja ei teadvat kedagi, kes teda võiks aidata, sellepärast pöörduvat ta minu poole ja paluvat mind, ärgu ma mõtelgu temast midagi paha, vaid külastagu

teda. Kiri tuli arrestist. Ma läksin sinna ja kuulsin ta lugu. Ta oli sattunud pahadesse kätte. Kahtlust seal ei olnud. Tal oli sõber, keda ta nimetas „Kassa-Ruudiks“, ja see oli murdvaras. Nii umbes osavaim selle ala meestest. Praegu istus ta vanglas. Neiu ise oli kahe kuu eest arresti pandud varguse varjamise kahtluses. Tal polnud kedagi inimest ega raha ja sellepärast oli ta seisukord õige vilets. Ja süütu tahtis ta ka olla. See oli väga tähtis. Kas ma ei võiks talle muretseda advokaadi, see oli ta suur soov.“

Major kõhatas.

Braunschweigi narrikaev.

„Ma ei räägi sellest meelsasti, kuid see kuulub selle juurde: oleks ta abi asemel soovinud kakskümmend marka, see oleks mul olnud väga raske, aga advokaat? Varem aastail olen ma ringkonnas ühele ja teisele mõndagi head teinud — nii mõnelgi neist on käsi hästi käinud. — Olen Perlemanniga heas vahekorras . . .“

„Fritz Perlemanniga? — On esimesest klassist!“

„On. On aga ka kummaline, et Perlemanni kergem on kätte saada kui mõnda marka. Ja Perlemann oligi kohe nõus: Tema on endiselt jäänud heaks, vaatamata kuulsusele ja rikkusele; tema võttis asja oma kätte ja tüdruk mõisteti vabaks. Siis

ei kuulnud ma temast kaks nädalat enam midagi. Noh, mõtlesin, tänu ta mulle ei võlgne, vastuoksa, endine teenistus tasus kõik. Siis tuli jälle kiri, tema ei saavat tulla, olla haige ja mina ärgu arvaku, et ta on tänamatu ja oleks unustanud. Kiri oli ehtis ja, tead, ma ei tahtnud teha poolikut tööd ja läksin ta juure. Vilets korter, tüdruk ravitsuseta, 40 kraadi palavikku kehas. Tal oli kops haige. —

Professor Frank on Mathildehospidalis aasta tagasi avanud oma kliiniku. Helistasin temale. Tema laskis Friedli haigevankriga oma juure tuua. Kaks päeva hiljem läksin ma sinna tüdrukut vaatama. Professor arvas, olla olnud viimane aeg, kuid ta lootvat teda ometi terveks teha. See oli kõik.“

Major hakkas silmanähtavalt kergemini hingama, et oli jõudnud nii kaugele.

Komissar sirutas ja kuulatas teravasti.

„Neli päeva tagasi töötasin ma oma toas. Mina teen nüüd tolkeid välismaa ajalehtedest. Suurt tulu selle eest ei saa, kuid sel momendil aitab seegi. Keegi preili, kel ka peale selle veel oma kutse on, tuleb kella kuue ajal minu juure masinal etteütlemise järele kirjutama. Neli päeva tagasi koputati. Preili Gerda vaatab järele ja tuleb tagasi: väljas olla keegi härra, õieti mees. Lasen ta sisse tulla. Tulija on väike, aga tujurikas ja tugev mees, seisatab toa keskel ja silmitsseb imestades ümbrust. Pead teadma, sest et see loo juurde kuulub, et minu toa sisseseade pole suurem asi. — Kas ta tõesti ja õieti on saanud major Eduard Kronnise jutule? Jah, ütlen mina, see ma olen ja mõtlen endamisi, milline võlausaldaja selle poisi küll on minu kaela saatnud. Tema nimi olla Rudolf Präger. — See nimi ei ütle mulle midagi. Mis tasiit siis tahab? Noh — tema seisab sirgelt ja ütleb kogeledes, et tahtvat mind tänada. — Tänada — mis eest? Friedli eest. Tema ei oskavat ütelda, mis head ma Friedlile kõik olla teinud. Kui mind ei oleks olnud, puhkaks Friedl nüüd vististi juba mullas. Ja sellepärast tulnud ta mind tänama. Nüüd teadsin ma ka, kes ta oli. Prägeri nime ma ei tunnud. See oli murdvaras — Kassa-Ruudi. Üsun, et ma murdvaraste vastu sama vähe sümpaatiat tunnen kui sina. Aga see mees oli minu juure tulnud mind tänama, ja sellepärast arvasin ma, tema väärrib tooli ja sigaretti. Tema oli ülikohmetu. Lõunaajal oli ta üheksakuise istumise järele vabaks lastud, siis läinud ta haiglasse Friedli juure ja tulnud siis

minu juure. Mina ütlesin, jätku ta Friedl oma kutseasjus mängust välja. Tema vandus, et ta tüdrukule selles asjas iial midagi ei olla rääkinud. Friedl olla süütü, see oli jumala tõsi. Ta pidas mind kümme minutit kinni, siis dikteerisin edasi.“

„Kassa-Ruudi on üks suurimaid kelme,“ tähendas komissar. „Kui temaga on tege mist, siis hoitakse revolver laskevalmis.“

„Need on sinu kogemused temaga. Nüüd minu omad: Täna hommikul ilmub rahaposteljon ja toob mulle 1000 marka (meie rahas ligi 1000 krooni. Tõlkija.). Arvata vasti mäletad sa veel, et ma juba olen 1000 marka ühele kaardile pannud? Enam kui kord! Aga see oli küll mõni teine tuhat, mitte nii palju kui see mulle nüüd paistis. Saatja nimest oli raske aru saada. Esmalt mõtlesin kaardimängule. Seal on mul veel raha saada, millest ma ei tea. Mõni võis olla saanud rahameheks ja ausa mehena oli talle võlg meelestunud. Öhtuni uskusin seda tõesti. Siis tuli preili Gerda ja tema esimene sõna on: „See on murdvaras, härra major!“ Noh, siis teadsin seda minagi: Allkiri lasi end lugeda. Rudolf Präger. Kuigi ta kirjutab pagana kribukrabu! Nii on asi. Siin ma olen ja siin on ka need tuhat marka ühes postirahakaardi löikmega. Teeksid mu tänulikukuks, kui ainult lühidalt protokolliks: Ilmu major Kronnis ja deponeerib tuhat marka, mis on kahtlase päritoluga.“

„Näita!“ Komissar oli väga huvitatud ja silmitses posti rahakaardi lõigendit luubi läbi. „Jah, on õige! Aga kas taipad ka, et meile oled väga kasuliku näpunäite andnud?“

„Näpunäite? — Seda ma ei tea!“

„Ometi! Nüüd on ta meie käes! Juba 24 tundi, murdvargusest saadik Storre-panka, tegeleme selle asjaga. Varast me ei tunnud. Kassa-Ruudil on seal uus ja kummaline konks: valed sõrmejäljed. Jätab maha asjad, millel on kellegi teise näpujäljed. Seal on unustatud vasar, kuid kelle käpad seisavad sellel. Tema leiutis. — Üks-ta-kõik! Üht kahtlast käskjalga jäliti kuni postkontorini. Seal lippas ta detektiivi käest minema. Täpselt sel tunnil, mil see raha postile anti. See oli siis Kassa-Ruudi — see on kindel. Selle poisi nabime nüüd kinni!“

Ta oli sattunud ärevusse ja märkas alles nüüd majori kohkunud nägu.

„Noh, sõber, mis sul on? Näed välja, nagu oleks sul kahju tuhandest margast?“

„Lollus!“ Majori laup oli kiprunud ja ta

titleb norgulaskunud peaga: „See on midagi, mis mulle ei meeldi. Minu asjus, mõtlen ma. Sest — üles anda ma seda poissi ei tahtnud!“

„Seda sa polegi teinud! Tulid siia tuhande margaga, nagu see oli sinu kohus, kui sa ei tahtnud ennast teha kaassüüdlaseks. Kõigest muust ei võinud sul olla aimugi. Et meie tööl olime, et me valvasime inimesi ja sa meile postisedeli töid, mis meile nii väga sobib nagu kuul püssi. Pealegi, mis puutub rahasse. — — Pank on määranud varastatud raha tagasitoojale kena summa. Arvan 6000, ja usun, sellest saad sa enam kui tuhande.“

Major seisab pisut kangelt.

„Seda ma ei tahtnud, — neetud. — Siis olen ma õieti oma ülesande täitnud ja võin minna.“

„Suurepäraselt, armas sõber! Küll kuuled meist varsti!“

Ta raputab sõbra kätt ja haarab siis telefoni kätte.

Kell oli õhtul kuus, kui politseisalk komissar Leo Bracke juhatusel Taalrikõrtsi lukustatud ukse sisse löi. Neli meest, revolvrivid käes, tungisid kõrtsi. Tuli oli kõrtsis kustutatud; tänavalaterna nõrgal valgusel nägid nad kaht kogu, kes parajasti tahtsid läbi tagaakna kalda poole põgeneda. Käsud peale nad seisma ei jäänud. Politseinikud andsid tuld. Üks põgenejad

pääsis nähtavasti läbi akna haavamatult, teine varises toas kokku.

Komissar keeras elektritule põlema, aetas valvurid uste ja akende ette ja astus haavatu juure. Kahe selgalastud kuuliga lamas oma veres major Kronnis. Komissar võpatas seda nähes, laskus põlvili ja vahtis tarretu ehmatusega mehe kahvatunud näole.

Silmad olid pärani lahti ja tundsid sõbra kohe ära. Hää! tuli vaevaga mehe suust, ta oli suremas. Komissar pani oma kõrva ta suu juurde.

„Polnud teisiti võimalik, Leo,“ kuulis ta. „Lihtsalt mitte võimalik! Ma pidin teda hoiatama. Ülesandja mina ei ole. Ja tead, mis see mees ka tegi, minu vastu olid tal head mõtted!“

Need olid majori viimased sõnad.

Komissar tõusis ja vahtis sekundeid tumalt surnule. Siis kutsus ta ühe mehe viibates oma juure.

„Kirjutage teade,“ käskis ta järsult.

Mees võttis teatebloki taskust ja kirjutab diktaadi järele:

„Läbi otsides üht kõrtsi agulis sattus politsei tagaotsitavale murdvargale Rudolf Prägerile. See mees on tuntud vägivald-tarvitaja. Asi arenes laskmiseeni. Onnetul kombel sai seejuures juhuslikult sealviibiv major Kronnis, kes politseile tahtis appi rutata, surmava haava.“

Ja peenrad aias...

H. Rikand.

*Kas näed, mu sõbrake, kohavat hiit,
Kas kuuled heledat lauluviit,
Mis preestri huulilt seal kaikub?*

*Tark tamme all palveid rakendab,
Kivil urituluks lõkendab,
Ja rahvas harduses vaikub.*

*Suits keerleb, suits ofsib feed taevasse,
Hing, muidu mis uppunud vaevasse,
Temast kiiremalt ülesse jõuab,*

*Ta tiivad on hõbedast, kerge ta lend.
„Kas oled mu armastus? Ilmuta end!
Su poole mu igatsus sõuab!“*

*Ja kohiseb rinnas tunnete hiis
Ja huikleb seal loofuselaulu viis,
Läeb uitele igatsuslindu.*

*Arm, arm, kas sa kuuled!... Ju kevade
On hõiskel maailm nii suur ja lai,
Kõik fervitab elu indu.*

*Ju pesa ma ehitan ilusa,
Ju tare ma tegin vilusa,
Kask õues kufsuvalt kohab.*

*Teerajad on tallatud murule
Ja kari on koplukurule
Ju aetud, kus männik mühab.*

*Ja peenrad aias, ja nurmenulk
Ja ojake võsas ning õite hulk
Ta kaldal — kõik oofamas oofvel.*

*Kus oled, kus oled, mu armastus!
Kas peaks mind surmama kurvastus,
Et asjata olin loofvel!*

*Oh tule! Lään päikese palvele,
Ta kiirtest ma ehitan kodutee,
Tee meie pesak'se juurde.*

*Näe, kuidas ta kiirgab, see valgustee!
Oh tule, las võtta end käfele
Ja rufata õnnesse suurde!*

Londoni rotid.

Hollandi kirjanik **Jaap Diddens van Vedde.**

Maud laskis oma vanemate korteri ukse enese taga kõvasti kinni kukkuda ja seisis nüüd külma, novembriõhtuses õhus vaikselt Bakeri-tänaval. Äkiline temperatuurivaetus mugavast soojast vanematekorterist niiskessekülma sügisõhuse pani ta pisut lõdisevama; ta pistis käed oma sooja villase jakitaskusse ja vaatas taksiauto järele ringi.

Mõni minut hiljem istus ta väikeses autos, mis ta viiekümnekilomeetrilise kiirusega kandis südalinna. Aga Maud ei märganudki, kui kiiresti ta edasilendas. Tema mõtted tegelesid uue, toreda veluurshiffonist kleidiga, mida ta täna kandis, ilusa, kuldbrokaadist käsitaskuga, millel oli hõbedast lukk.

Kas ta nendega küll tähelepanu äratas „White Houses“ (Valges majas), kus täna uus tantsusaal sisse õmmistati? Kas saab tal olema tulemusi? Igatahes lootis ta, et teda ta sõbrannade keskel kõige enam tantsule paluti. —

„Valge Maja“ uues suures saalis oli õige mugav viibida. Inimesi oli palju ja kõik olid heas tujus. Noored daamid lõbutsesid suurepäraselt, sest häid tantsijaid oli rohkesti. Neid oli otse valida: inglasi, ameeriklasi, vööraid kõigist rahvustest, noori ja vanu härrasid, toredaid ja lihtsaimaid, igavaid ja lõbusaid.

Maud tantsis charlestoni esiti ühe noore inglasega, siis ühe tulise argentiinlasega, siis blondi norralasega, ka ühe viisaka prantslasega, musta greeklasega, valge eestlasega, sakslasega. Ta ei jõudnud kõiki rahvusi enam meeles pidada ja mõtles uudishimulikult: „Kes peaks küll järgmine olema? Itaallane? Prantslane? Või jälle mõni omaaallane?“

See oli — venelane, pikk, kuivetu venelane, umbes 30 aastat vana, lahketel, hallide pilusilmadega. „Ta tantsis hiilgavalt,“ leidis Maud.

Ja mees vestles nii kenasti: seal polnud midagi mittemidagiütlevatest komplimentidest, noist labasustest, vaid ta kõne oli tõsine ning huvitav. Ta esitles ennast temale: James Smith. Kuid Maud ei imestanud, et mehel oli inglise nimi,

Kui tants lõppes, palus ta Maudi temaga väikese laua juures veel pisut vestelda.

Maud tegi seda meelsasti. Nad jõid whiskyt limonaadiga ja mees jutustas temale, tema olla sündinud ja kasvatatud Petrogradis ning elavat nüüd juba kümme aastat Londonis. Maud jutustas talle, et ta nimi on Maud ja ja ta on ühe arsti tütar Bakeri tänavalt; jah — doktor Watsoni ja Sherloch Holmesi tänavalt. Tema perekonnanimi olla Parelius. Ta töötavat ühes laboratooriumis ja käivat sõbrannade seltsis tihti õhuti väljas tantsimas ja lõbutsemas; see olla nende kõigi

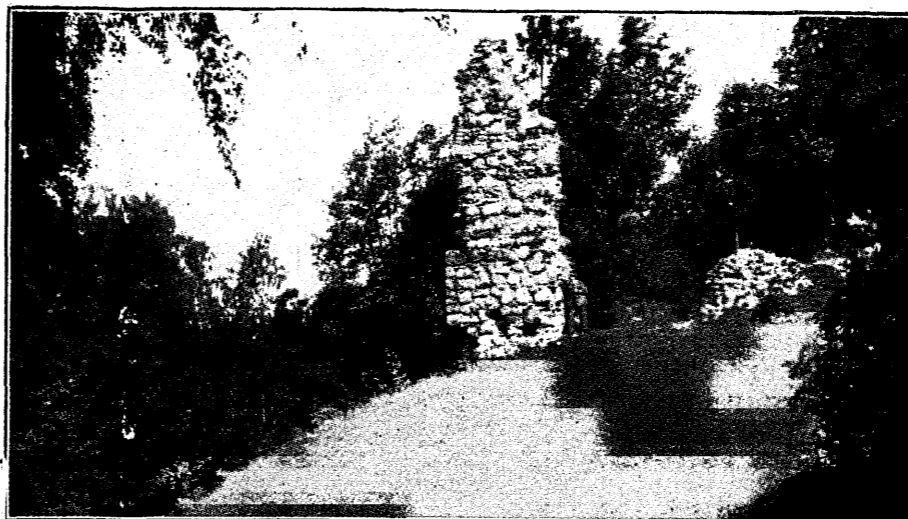

Helme ordulossi varemed, mis on kaunimad kodumaa mulnsuspalke.

arust tore, nii terve ja kena.

Nad jutustasid teineteisele ka oma elust. Mees oli olnud kord kihlatud ühe aadli-soost preiliga, kes ta aga ühe maalri pärast maha jätnud. Nad põgenenud ja Muriel Mac Lloyd surnud Madriidis. See olnud temale hirmsaks löögiks, millest ta küll ial üle ei saavat. See asi teinud ta nii kurvameelseks ja väga, väga tõsiseks, ja kui see teda mõnikord jälle nii hirmsasti vallutavat, nagu täna õhtul, siis läks ta tantsima — see oli talle meelelahutuseks.

Maud kuulas avameelse kaastundega. Kui kahju ometi, et tema ka juba läbi ei olnud elanud mõnda väikest armastusedraamat, millest oleks võinud jutustada! Aga tema ei teadnud midagi, mitte midagi! Tema elukäik oli sile ja konarlusteta: ta flirtis, tantsis — aga nii täiesti armunud, — ei, seda polnud ta kunagi olnud. Ja vaikselt

Helme loss asub Helme jõe kaldal. Helme kanisis ja pargis on nüüd meie kaitseliidu suvilaager ja valli jala.e on ehitatud malevkonna lasketiir.

mõtles ta: „Jah, sind, näed sa, võiksin ma armastada meeletult: leian su olevat ainsa omalaadilise!“

Venelane vaikis pisut aega, siis soovitas ta tantsusaalist lahkuda ja pisut väljas jalutada.

Maud oli meelsasti nõus.

Äkki ütles James:

„Meie näikse täna õhtul mõlemad olevat pisut melankoolsed. Peame otsima midagi rõõmsat ja üksteisega lõbusasti õhtust süüa. Vahest „Empire'is“, mis?“

„Meelsasti.“

Nad läksid.

James kõneles mõne tasase sõna ülemkelneriga ja see juhatas nad väiksesse, mugavasse nurka, kus nad võisid eksitamata vestelda.

„Või oleksite meelsamini läinud suurde saali — võõraste inimeste seltsi, — Maud?“

„Ei, ei, nii on palju kenam!“

Jah, ta leidis kahekesi koosviibimise olevat suurepärase. Kui hästi James talle meeldis! Kas nimetatakse seda „armastuseks esimesel pilgul?“

James tellis vahuviina.

Siis valisid nad üheskoos toidud — kõik imepeened asjad, aga ka hirmus kallid.

„Kahtlemata on ta väga rikas,“ mõtles Maud, „muidu oleks ta valinud mõne lihtsama restorani ja mitte selle ülimoodsa.“

Ja ta nautis kõike põhjalikult,

Vahuviin pani nad mõlemad kõige rõõm-

samasse tujusse. Isegi James sai lõbusaks. Ta hakkas Maudi nokkima, flirtis temaga, jah, suudleski teda. Maud laskis seda sündida ja jutustas talle, et ta temasse hirmsasti olla armunud; ja James ütles temale, et ta temata enam ei võivat elada. Ta rääkis kihlusest, pulmatest, kõik õige ruttu — neil ei olnud midagi oodata ja Maud ei tohtivat teda Jumala eest mitte petta. Oli ta ju kord juba sellise hirmsa asja läbi teinud! Rohkem ei suutvat ta kanda! Maud pidi talle vanduma, et ta teda tõesti armastab, ainult teda!

Maud vandus.

Ta ei teadnudki esiti, kuidas pidi vanduma, aga James ütles talle midagi ette ja tema kordas seda. Siis suudlesid nad üks teist jälle ja veel kord ja Maud oli üliõnnetk.

Aga äkki tundis James, et ta süda halvaks läks; ta toetas küünarnukid lauale jamatis pea kätevahele.

„Mis sul on, James, lemmik?“

„Ei midagi, ei midagi, kallis. See möödub.“

Aga ei möödnud.

„On sul valu, James?“

„Ma lämbun, lemmik, hirmus kramp kõhus!“

„Ehk sõid midagi, mis sulle hea ei olnud?“

„Ei, lemmik.“

„Puuvili ja jäätis, James, seda ei oleks sa tohtinud süüa, kui su kõht ei ole korras.“

„Ei, lemmik.“

„Telli enesele midagi sooja.“

Paar minutit jäi James rahulikult istuma, suu valusasti viltu; siis ta tõusis ja silmit- ses Maudi rahutult.

„Toon enesele tassi kuuma teed.“

„Jah, tee seda!“

„Jumal taevas, kui ta tõesti haigeks jääb, raskesti haigeks,“ mõtles Maud, „kui hirmus!“ Ta pidi seda kohe jutustama emale ja juba homme pidi isa ta peigmeest arstima. „Kihlatud, kui naljakas — nii ruttu! Armastus esimese pilguga! Seda kuulub tihti ja need on kõige õnnelikumad abielud!“

Kuidas võttis selle teate vastu ema? Vististi väga mõistlikult. Ema oli läbi ja läbi moodne naine, ta oli seda ka alati kõrgelt hinnanud, et tütar enesele ise leiba teenis.

Sõbrannad? Kas saavad nad armukade-

daks? Aga küll neilegi saabub võimalus, võib olla samal viisil — armastus esimesepilguga. . . . Ja pisut kadedad on nad ometi, sest James oli ju nii rikas. Noh, rikkus on igatahes mõnus, kuigi sellega ei saa õnne osta, kuid lõppude lõpuks, siin oli tähtis armastus — esimesepilguga!

Nõnda unistas Maud ja ootas.

„Kas James. . . .“

„Jumalale tänu, ta tuli juba tagasi. . . .“

Oh ei, see polnud James. See oli kelner hõbedase kandelauaga, millel tükk paberit.

„Ah, pange lauale,“ ütles Maud ükskõikseltselt. „Mis see siis on?“

„Arve, armuline proua.“

Maud avas paberi, nägi sellel hulga kritseldusi ja lõpusumma: Naelsterling 9. 10. 6.

„Helde taevas,“ mõtles ta, „niipalju raha! Kuninglik Jamesi poolt! Selline õhtusööki!“

Kelner ootas.

„Palun vaadake järele, kuhu jääb see härra, kelle seltsis ma sõin? Ta tundis enesel halva olevat ja tahtis vaid tassi teed juua. Ma muutun kauemini oodates närviliseks.“

Kelner tundis maailma. Ta silmitses ilusat neiut pisut kaastundlikult ja ka pisut pilkavalt. Kas ta mängis kommetit või oli see ehtis?

„Kas tunnete seda härrat juba kauemini?“

„Ei,“ vastas Maud viivitades. „Saine üksteisega täna õhtul „Valges Majas“ tuttavaks.“

Kelner kadus ja tuli ülemkelneri seltsis tagasi.

„Jah, noordaam,“ ütles ta pärast kõige kuulumist, „kardan, et see härra enam tagasi ei tule. See pole esimene kord, et selline mees kaob ja oma daamil laseb arve kinni maksta.“

Maud vaatas talle kohkudes otsa.

„See on võimata,“ kisendas ta, „tema ei ole petis. Tema on gentlemann, laitmatust perekonnast. Meie oleme kihlatud! Oh, see on võimata!“

Ülemkelner ootas kannatlikult, kuid ei lasknud noort daami hetkekski silmast. Kui juba hulga aega, peaaegu poole tundi, oli oodanud, ütles ta:

„Kas hakkate nüüd taipama, et mul õigus oli?“

Maud, nutust väsinud, noogutas.

„Nüüd on kõige parem,“ ütles ülemkelner, „et arve tasute ja rahulikult koju lähete. Kas soovite taksiautot?“

„Arve tasuda? Aga selleks pole ju mul kaugeltki tarvilikku raha!“

„See on väga paha,“ ütles ülemkelner,

„kes peab siis maksma? Teie saate aru, et me teid enne ei või lasta lahkuda, kui arve on tasutud.“

Maud mõtles isale. Jah, tema maksis muidugi, kui ta talle helistas, aga Jumal, Jumal, mis ta temast siis küll mõtleb? Kui hirmus häbi tal oli!

„Ja — kui mul kedagi ei ole, kes minu eest võiks maksta, mis siis?“

„Siis teatame asjast politseile, noordaam.“

Dr. Perkinsile ei olnud see uudis, et telefon öösel tihti hakkas helisema.

Nõnda nüüdki.

„Hallo,“ vastas arst kõlavale telefonikellale. „Hallo, siin dr. Perkins. Kes seal?“

„Kahju, isa,“ kostis proua Perkinsi unine hääl voodist.

Dr. Perkins jättis oma unes kergesti norskava abikaasa pühase teadmatusse, kui kuulis, et traadi teises otsas seisis patsient, muidugi väga eriskummaline. Mõne minutiga oli ta valmis. Sõitis „Empiresse“ ja leidis sealt oma tütrekese sellisest seisukorrast, millessegi ta veidi aja eest jätsime.

Dr. Perkins polnud mees, kes palju sõnu tegi. Vaikides tasus ta arve, austrite, vahuveini, kaviari ja teiste delikatesside eest, mida Maud ja tema „James“ rikkalikult olid tarvitanud. Vaikides võttis ta tütre käe alt kinni ja saatis ta taksiauto juurde.

Vaikides sõitsid nad koju. — —

„Oli see mõni raskesti haige, isa?“ küsis proua Perkins uniselt.

„Elukardetavalt, ema!“

„Ja. . . .?“

„Jõudsin veel õigel ajal kohale. Päästetud!“

Proua doktor Perkins ohkas kergendatult. Samuti doktor.

Usk.

Kolm tarka vaidlesid, missugune usk on kõige õigem ja kõige parem.

„Mina palun Jumalat põlvili,“ ütles esimene, „sest ma olen vilets inimene ja kiidan alandlikult Jumala tegusid!“

„Ja mina vaatan üles tähtede poole ja imestan meie Looja kõikvägevust,“ ütles teine.

„Jah,“ ütles kolmas tagasihoidlikult, „ma mõistan küll, et teie usk on õige ja hea, sest teie otsite Jumalat sealt ülevalt.“

„Ja sina?“ küsisid teised.

„Mina vaatan enesesse ja tunnen ära Jumala oma südames.“

Nüüd ütlesid teised:

„Tõesti, sinu usk on kõige parem.“

vastu, iseäralik ilme näol. Juuli, minu tütrekene, silmitses mind tõsiselt ja kartlikult. Tema oli tookord umbes kuus aastat vana, aga tark mõtiskleja.

Minu laual oli ta päevapildi kõrval kiri. Tuba oli veel täidetud ta lõhnast.

„Olen meeletu,“ kirjutas ta. „Andesta. Olen tänamatu, olen paha, tean seda, aga ma pean lahkuma. Minu armas, armas tütrekene! Vaata lapse järele ja hoolitse ta eest . . .“

Veel mõned sõnad ja muud midagi.

Ainult kes kord midagi sellesarnast on läbi elanud, võib mõista, mis ma tookord kannatasin. Ma kirusin, tahtsin talle järele minna. Siis tundsin vastikust. Mul oli hirmus häbi ja ma jooksin toas edasi ja tagasi. Igalpool seisis veel ta asjad, ta riided, ta pildid. Kõik, kõik tuletasid mulle teda meelde. Ma vajusin toolile.

Äkki seisis mu tütrekene minu ees. Ma polnud märganudki, et ta oli tuppa tulnud. Ruttu kuivatasin ma oma silmad. Laps silmitses mind hämmastudes ja ehmunult.

„Isa, sa nutad?“ küsis laps kartlikult. Siis ruttas ta äkki minu juurde ja vajutas oma pea mu käevarrele. Ma pigistasin ta kõvasti oma rinna najale. Laps silmitses mind kartlikult, me pilgud kohtasid. Jumal teab, milline metsik viha mind ajas ütlema sõna:

„Ema on ära söitnud! On meie mõlemad maha jätnud. Ta on muutunud pahaks.“

„Ema!“ kogeles laps.

„Sul ei ole enam ema! Meie ei tunne teda enam!“

Ja laps nägi kokkudes, suuril silmil, kuidas allasurutud nutt mu keha ikka jälle läbibistas ja värisema pani ja pisarad mul üle palge jooksid.

Möödusid nädalad, kuud. Ma reisisin ära. Tagasi tulles elasin kogu valu veel kord läbi. Mul oli nõu vaid kirjatöödele elada, aga ma ei saanud kirjutada sõnagi. Ma tahtsin hoolitseda vaid oma lapse eest, tundsin aga, et temagi enam ei olnud nagu varem. Laps käis majas ringi tummalt ja tõsiselt, mängis vaikselt, eraldudes. Iial ei nimetanud ta ema nime.

Nii väga kui ma püüdsingi oma elu ise tüürida, juhtis mind mu tee omeli ikka jälle mu naise juurde tagasi. Kestis kaua, enne kui jälle rahustusin. Siis hakkasin kaalutlema, ilustasin asja enesele ise . . . Minu elu ilusaim aeg oli juba möödunud. Eluõhtu lähenes. Mida, keda võisin ma veel oodata? Ma ootasin veel oma naist, armas sõber. Ära mind sellepärast põlga.

Asusin õhtul akna juurde ja vaatasin välja tänavale, kas ma ehk paljude teiste inimeste hulgas ei näeks teda, kuidas ta otseteed ruttab minu juurde. Ilm läks pikkamisi pimedaks. Tuba pimenes. Minu tütrekene istus diivani nurgas.

Nii möödus aasta. Ma otsustasin lapse viia maale oma õe juurde. Ei tahtnud ta väikest hinge usaldada mõne väheväärtusliku teenija hoolde.

Ühel hommikul läksime raudteejaama. Mõned sõbrad saatsid meid. Juulikesel oli palju maiustusi ja lillesid. Tõsiselt hoidis ta neid käes. Rongi äraminekuni oli veel vaevu viis minutit. Äkki ilmus ootesaali lävele keegi naine, vaatas ärevalt ringi ja ruttas siis meie juurde. Ma tundsin ta ära. See oli — minu naine. Mu süda põksus ägedalt.

Ta kandis musta siidkleiti. Sama, mis ma talle olin ostnud. Ka sama kübarat ja ehteid. Ta seisis lähemal hetkel meie juures, heitis mulle paluva pilgu, kummardas ruttu lapse juurde ja pigistas selle ägedasti enese rinnale. Ta keha vibises, rääkida ta ei jaksanud, ainult südantlõhestavad ohked tulid ta võitlevast rinnast.

Mul tahtis süda lõhkeda. Nii siis tema siin. Tuli tagasi. Nii oleme kõik kolm jälle koos. Me sulgeme silmad minevikule ja läheme vastu uuele elule. Ma tahtsin astuda nende juurde. Juuli vabastas enese aga jahedalt ema käte vahelt. Lapse nägu omas tõsise, peaaegu vana inimese ilme. Ka minu südant tabas ta, kui ta oma emale kui noaga pistis järgmised sõnad valutavasse südamesse :

„Mispärast lahkusid sa meie juurest, kui mind armastad?“

Ema kiljatas. Laps taganes ja võttis minu käest kinni. Meie saatuse oli otsustatud. Mõni minut hiljem istusin ma Juuli seltsis rongis, mis kohe liikuma hakkas. Nägin vaid veel niipalju, et see, kellest me nüüd igavesti lahkusime, nuttes, murtult toetas ühe minu sõbra käevarrele.

Berkes jäi vait. Ta toetas pikkamisi tugiööri toele ja ütles siis, nagu oleks ta tahtnud oma jutustust kinnitada :

„Nõnda pidi see tulema ja olema. Üks elu hääbub, teine tõuseb sellest. Vaatle minu tütre pilti teravamini akna juures. Tema huulte ümber leiad sa tõsise joone. See peen joon on tema tulevik, tema usk, tema puhtus. See, mis ma temale tookord olen päästnud.“

Naabrid.

Saksa kirjanik **Paulrichard Hensel.**

„Miks oled sa nii kangekaelne, Melcher?“ küsis kõrtsimees Günther, kes agulis pidas kohtuniku-ametit. „Selliseid sõnu öeldakse tihti, kuid neid ei ole kohe tarvis solvamisenä võtta.“

Melcher istus kangelt ja kinniselt.

„Ärge nähke vaeva! Pöördusin kohtu poole õigust saama.“

„Aga te teate, et kohtunik enne asjaga tutvub. Sellepärast palusin teid siia. Vastased võivad ju leppida.“

Talumehhe nägu muutus punaseks.

„See pole minu asi. Tean, mis tahan.“

Kõrtsimehe rahu hakkas vankuma.

„Jah, Melcher, seda tean minagi. Tüli tahate teha, kõiki meid pahandustesse tõmata. Et noor Henkel oksjonil poole teie krundist omandas, see tegi temast teie vaenlase. Sestsaadik teete kõik, mis võimalik on, et ta vastane hukkuks. Ja teised? Kas on teil üldse veel sõpra?“

„Neid ma ei vajagi. Ja ma pole selleks siia tulnud, et te mind õpetaksite.“

Günther valitses ennast. Ta tundis selle kibestunud külamehe äkisist meelt.

„Hea küll, jääme asja juurde. Teie tabate Henkeli oma tüdarta kohtamast. Vihastate. Henkel vastab teile. Teie olete haavunud. On see siis nii paha, et teie tüdrega mõni sõna räägitakse?“

Melcheri kuivetu keha kummardus ettepoole.

„Paha? Kas pean oma tütre ka veel temale loovutama? Kas sellest veel küll ei ole, et teda iga päev näen krundil, mis mulle kuulus?“

„Kas see tõesti kadus teil süütult?“ küsis Günther tõsiselt.

Nugateravana pigistusid Melcheri huuled kokku.

„Teie, Günther, ei tea, milline meel sel on, kellelt varastatakse ta naine. Mina aga kaotasin selle tagajärjel mõistuse ja see viis mu mäest alla. Siis kiputi mu omanduse kallale. Aga tütre hoian ma ensele! Ja muust ma ei küsi, seda teate! Mõeldagu minust mis tahes. Küll juba leidub kohtunikke . . .“

Güntherile meenus lugu Melcheri naisest. See oli küll külas palju tolmu teinud. Sestsaadik polnud Melcheriga enam läbisaamist. Noh, oli püütud teda lepitada, rohkem ei saadud teha.

Äkki kisti uks lahti ja kõle naisehäälsisendas: „Raudteetamm!“ Nõksatades tõusid mehed. Nad teadsid, mis see tähendas. Jõevesi oli juba mitu päeva kardetavalt tõusnud. Kui tamm vastu ei pannud, sattus küla suurimasse hädaohtu. Ja äkki tõusis nende ümber kohin, murdumine, praksumine, kisa — ukсед lendasid paukudes kinni. Mõne sammuga seisis Günther oma maja esikus.

Vesi lähenes. Võimatu oli teda veel peatada. Aiad, noored viljapuud voogasid vetel, mis tungisid õue ja juba köökigi.

Kõik oli pime. Elektrijuhed olid rikutud.

„Minge magama, Melcher!“ ütles Günther. „Siin teisel korral olete kindel, ja lahkuda ta siit nüüd ei saa.“

Vaikides, liikumata näoga, tarretult vahitis Melcher aknast välja. Väljas kirendasid sõdurite pigitõrvikud, häire oli sõdurid kohale kutsunud. Külas valitses saladuslik, kohutav elu. Sügavamal seisvate kohtade elanikud püüdsid paatidega pääseda kõrtsi poole, mis seisis kõrgemal ja neile varju töötas. Naised nutsid, kuid neist ei küsitud. Meestel oli palju tööd. Põlvini vees seistes katsusid nad õues vett ära juhtida, et see maja ei saaks rohkem uputada. Melcher ei jõudnud toas üksipäi enam kannatada. Värisedes läks ta trepist alla.

All seisis ta äkki noore Henkeliga silma vastas.

Helme naiskodukaitse lossivaremil.

„Henkel,“ ütles ta hoigades, „kuidas on lood meil?“

Kare naer vastas.

„Pole enam midagi olemas — ei tarvitse enam karta piiri pärast. Kõik on — sodi!“

Melcheri silmad muutusid hirmunuteks.

„Ja minu laps? Henkel, minu laps?“

„Kas pean enese kaks korda laskma teie talust välja visata? Muidu valvasite ju tüdrukut alati teravasti!“

Vana meest valdas nagu halvatus. Günther aga hüüdis temale: „Tööle! Kõik on kaalul!“

Ja nad kõik asusid tiksteise kõrvaltööle.

Hommik nägi hävingut ja häda. Alles valgus avastas selle täielikult. Vesi oli alanenud ja ükski asi ei suutnud Melcherit enam tagasi hoida koju poole rutata katsumast.

Siis ütles Henkel:

„Kas te ei taha oodata, kuni te tütar ärkab? Tena magab üleval ärklitoas.“

Melcheri keha läbistas värin. Vaevu otsis ta sõnu ja ta käed kobasid pead: „Miks ütlete seda mulle alles nüüd?“

Nüüd pani Günther, kes ta kõrval seisis oma käe raskelt ta õlale.

„Te nägite ainult, et teised teilt midagi tahtsid võtta, see mees siin ‘aga päästis teile parima, mis teil veel oli.“

Noormees keerutas kohmetult oma mütsi käes.

„Sest et ma tüdrukut armatan. Melcher, meie ei tarvitse ükssteist katsuda hävitada. Seda toimetab loodus paremini. Ja me ei vaja ka tuli, sest on olemas kõrgem kohtunik, kes tilhti hoopis teisiti otsustab kui meie tahame. Meie kohus on üheskoos üles ehitada ja ma usun, te nägite täna öösel, et see üksipäi on võimatu.“

Tükk aega valitses meeste vahel vaikus. Viimaks ütles Melcher tasa ja muutunud häälega:

„Tulge, Henkel! Katsume tüdruku koju viia — ehk ei — läheme kahekesi. Hiljem toome tema.“

Hiljem toome tema, oli ta ütelnud. Noor Henkel ulatas talle käe. Polnud enam tarvis sõnu raisata.

Õnne saladus.

Prantsuse kirjanik Germaine Beaumont.

Sügavkurva näoga uitis Mollisant tänavail ringi. eneselt alatasa küsides, millise ime abil tal õnnestuks sel raskel ajal oma majapidamist säilitada, mille ta naine oli nii luksuslikuks arendanud.

Amelie oli nii nõudlik. Kuulus nende naiste hulka, kes nõuavad päevas kolm korda süüa, katust pea kohal ja aastas kaks uut kleiti. Mollisandi rahaline seisukord pahenes päevpäevalt. Spekulatsioonid börsil olid kõik ta varanduse nahka pannud. Nüüd olenes kõik vaid tema tarkusest ja andekusest, kuidas sissetulekut saada. Aga igalpool, kuhu ta oma kahvatu rotipeaga ilmus, kuulis ta vaid „pole vaba kohta.“ Parajasti mõtles ta Ameliele otsa teha ja siis katsuda iseennastki kõrvaldada, kui ta kohtles hiigelsuurt meest, kes peas kandis kõrget kuldturbanit.

„Mollisant!“ kisendas turban. „Tõepoolest!“

Kohmetu Mollisant tõsteti üles ja sattus nii ühe näo kohale, mis temas äratas kustunud mälestusi.

„Amadon!“ ütles ta. „Sina oled Amadon!“

„Vabanda, Ha-Ma-Douh,“ parandas turban.

„See on ju sama.“

„Ei, mitte täiesti sama. Niikaua kui mu nimi oli Amadon, olin advokaadi kirjutaja ning sain sada franki kuus, aga seitsaadik kui ma olen Ha-Ma-Douh, teenin ma kaks-sadatuhat franki aastas. Need on tillatused õigekirjutuse vallast. Selgituseks tahan sulle veel ütelda, et olen nüüd emiir ja müün õnne saladust.“

Mollisant kuulas huviga oma endise sõbra juttu. Ta kuulis, kuidas Amadon kolme aasta eest emiiri riietuses maskipeol käinud ja seal mõnele noorele inimesele nalja pärast tulevikku ennustanud. Mõned neist oli ta okkultsest andekusest olnud nii vaimustatud, et palunud temalt erilist jutulevõtmist. Amadon aimas võimalust uueks karjääriks, muutis nime, vahetas korteri, ostis täistopitud öökulli ja omandas kostüümi, mis ta enne oli laenanud. Kõik mu tuli isenesest.

„Ja mis on õnne saladus?“

„Seda ei või mu sulle ütelda. Muide on see individuaalne.“

„Minul seisaks see kohasaamisenis,“ tunnistas Mollisant. „Kui sa mulle juhuslikult võiksid selle saladuse avastada.“

Siis jutustas ta, et ta varandus kadunud ja tal naine kaelas olla.

Emiiril oli hea süda.

„Palkan sinu enesele sekretäriks,“ seletas ta. „Endine naitus ja läks provinsti. Annan sulle kakstuhat franki kuus ja peale selle osa puhaskasust. Sa pead avama kirjad, — neid saan päevas läbisti 500, — pead määrama igale külastajale vastuvõtu aja ja nad minu tuppa juhtima. Millal võid sa alata?“

„Meelsasti kohe,“ hüüdis Mollisant õnelikult.

Tund hiljem viibisid nad juba emiiri korteris, mis oma hommikmaise toreduse poolest tuletas meelde muinasjuttu 1001 ööst.

„Siin on tänane post. Vaata läbi ja sorteerida järgmiselt: armunud naised, hüsteerilised naised ja naised, kes kardavad, et kaotavad oma truuduseta mehe. Meeste kirjad tulevad siis hiljem. Täpselt kell neli algab kõnetund. Jätan su nüüd üksipäi, sest pean lugema koraani.“

Kui emiir, kes oli vaid oma küüsi vär-

vinud, tüki aja pärast ilmus, oli büroo tühi. Mollisant oli kadunud. Laual seisis lahtine kiri. Ha-Ma-Dout võttis selle ja luges:

„Kõrgesti austatud härra emiir!

Tabaksin teilt nõu küsida oma õnna asjus. Siin juures nõutud kaks franki vastuse jaoks. Minu lugu on järgmine: Olen noor ja ilus, kuid paraku on mul loll mees. Anatole on ta nimi, hirmus nimi. Viis aastat olen ma inglükannatusega vastu pidanud, sest nägin, kuidas ta päev päeva järele ikka inetumaks muutus (niipalju kui see oli võimalik!) ja ikka madalamale langes. Ühel päeval ei jõudnud ma seda idioti enam välja kannatada. Armusin ühesse nooresse ja ilusasse mehesse, kelle nimi on Alfred. Kas leian ma tema juures õnne? Emiir, palun teilt nõu! Mis pean ma tegema? Ootan teie vastust viibimata aadressil: A. M. postkontor.“

Emiir pani kirja käest ja pilk langes seelile, millele olid kirjutatud järgmised read:

„Anatole olen mina! Nõuande asemel saab Amelie minult nüüd hea kõrvakiilu ja siis viskas ta tänavale. Loodetavasti jõuan õigel ajal tagasi, et võiksin tulijaile avada ukse.“

Esivanemate kandlehelinad.

Matkan mööda tolmuseid, siledaid teid, mis hõbeniitidena vingerdavad läbi roheliselt lakkavate viljaväljade otsapidi suurematesse inimasulatesse . . .

Silman mäeveerul kõrgemat mäeküngast, kaetud mühavast kasesalust, ja tõusen keskpäevasesest kuumusest hoolimata ta tippu, et seal pisut lesida ja nautida, kodumaa ilu ja näha, kuidas sa oled muld kodumullast ning armastus ja armastusest . . .

Silmadele avaneb avar ja armas hinge-koitev vaade: merena lainetavad hallikas-rohelised rukki- ja tumerohelised nisuväljad. Siin-seal naeratab häbelikult sinisilmaline rukkilill väljade avarustele vastu. . . Hallpea talutaat muldab kartuleid ja ta järele jookseb käharpea linalakk väike pojapoeg, pütides vanaisale midagi seletada. Kesapõllul korjavad noor mees ja ta elujõust lõkendav naine kive hunnikusse. Avarate väljade rohelusest tõstavad asunikude elamute valged ja punased katused uhkelt päid. Ja kogu selle päikese kiirtest valatud maastiku tagaseinaliseks dekoratsiooniks on ühelt poolt heleroheline kaasik ja teiselt mühisev okasmets. Vaatan kõikjal elavat tööaskeldust, sulen hetkeks silmad kui ilusat und nähes ja kuulatan, kuidas tasa helisema hakkavad esivanemate kandle

keeled mu paljukannatanud hinges . . .

Need salahelinad mu hinges tõendavad, et olen peotäis kodumaa mulda, kellele kõikjal maailma juhtivalt vaimult antud tillukesed ülesanded ja teadmised, et seni heliseb kodumaa rajal hoolikalt töötavate eestlaste laul, kuni kuuleb ta enda hinges esiisade kandle helinaid . . .

Kaob hingest kahtlus, kui udu kevad-hommiku päikese kullas. Küllalt nautinud lihtsat loodusilu pilti kodumaa mäekünkalt, laskun alla tolmusele maanteele oru servale ja tunnen, et mu pale hiilgab kui ühel oma aja suurimal prohvetil, kes nägi enda rahva suguharusid kokku liitumas ühiseks võimsaks rahvaks — oma Jumala käsul . . .

Tuleb laskuda vahel kodumaa ilu sügavustesse — tuleb viia, tõsta hing kõrgemale igapäevasesest ahastusest, mammona teenistusest ja kuulata endasse stivenedes loodusilu altaril, kuidas heliseb hinges esivanemate kannel. Siis vaid on kergem võita tänapäeva elumuresid . . .

Rändan hõbeniitidena looklevaid kodumaa tolmuseid teid mööda enda olematusele vastu — julgelt ja rõõmsalt, sest hinges mul helisevad esivanemate kandle imelised kodumaa armastusehelinad: Ilus oled, isamaa!

Arnold Liiv.

Tempo.

Kui tempo tungis inimestesse, hoigas aeg: „Töötage pikkamisi, mina ei jõua teile järele!“

Ent inimesed muutusid veel marulisemaks. Edu kiires tempos ruttasid nad ajast ette. Viimane sajandi-veerandik muutus võidujooksuks, kus areng arenguga võisteldes kukerpalli läks. Ei jäänud järele enam min-

Merel.

gisuguseid tulemusi ega edu. Nagu maruhoos uperpallitasid kiirusevõitude ja jõuliselt areneva tehnika peadpöörivad rekordid. Masinad kasvasid määratumateks hiiglasteks ja kõik esivanemate ja tarkade meeste tehnilised „utoopiad“ teostusid.

Ja kuhu viib meid see aja tempo?

Meie oleme kaotanud hingamisevõimaluse. Me lämbume „saavutuste“ tagavarade õhus, kuna need tagavarad meile tulevikus veel aastakümneteks tekitavad muret. Meie olevik on segi löödud ja me tunneme, et meil pole sugugi mugav elada. Me kannatame edu pohmeluses ja kuuleme aja manitsevat häält eneste taga:

„Mitte nii kiiresti! Peatage tempot! Valige enestele tee, mis viib mõistusele, taipamisele! Lähema viiekümne aasta jooksul ei tohi enam midagi leitudada, parandada, täiendada! Kui seda teete, siis tormate kaosesse, kust enam pääsmist pole!“

Nüüd on kõik maailma rahvas kikkikõrvul kuulatamas. Miljonid, kes hoigavad hädas ja puuduses. ootavad vabastamist!

Sureliku laul.

Valev Uibopuu.

Üle mornilt mustendava metsa terrassakkide
silmapiir on uinuv halli uduloori mattund,
siniõhulised avarused varjudesse kaffund —
vaikus üle vihmas norgund, suikuvate metsade.

Rongi vile ruumidesse hajuv läbi laante kaikub —
kiirelt vaheldumas aastaaege veerev, tõttav mäng;
minul, surelikul, ammu kohendatud mullapõue säng,
kuigi vile endselt endseis laantes raketades kaikub.

Endselt sügis udulooridesse maid ja metsi mafab,
tuultes, sügisese vihmas ähmub kauge silmapiir;
endselt lookleb otsafusse maantee kufsuv kaugusviir,
kuigi aeg ju unustuse vaiba üle kalmu katab.

Igavesti päikse tõus ja loojeng lakkamatult kestab,
minu kalmukünka kõrval aga järgest kerkib kalm . . .
Igavesti kauges lõunas kohisemas kõrge palm,
igavesti kalmu kohal õlu suur ning õnnis kestab . . .

Kui loodi maailm.

Jumalal oli oma teostest heameel. Kuldseid tuled särasid taevas ja nagu tuline kehtas tõusis päike merest.

Siis ütles Jumal oma inglile :

„Tungi merepõhja ja too mulle liiva, sest ma tahan sellest luua maa ja ta teha inimesele eluasemeks!“

Ja ingel kastus merepõhja, et sealt välja tuua peotäie meremuda. Aga nii tihti kui ta meresse kastus, loputas vesi liiva ta sõrmede vahelt, ja ta ei saanud midagi üles tuua.

Kurvalt ilmus ta Jumala ette ja ütles :
„Vaata, mul on ainult mõni liivaterakene mu sõrmeküüntel vahel.“

Aga Jumal naeratas armulikult ja ütles :
„Anna siia — sellest on küllalt!“

Andrea õetütar.

Saksa kirjaniku **Aleksandra von Bosse** romaan

4

Nüüd võttis Helmer ta käed, kummardas ja suudles mõlemaid. Talle näis selle juures, et ta hakkab nutma, niivõrd raputas teda jällenägemine Liisiga, jällenägemine, mida ta ei olnud lootnud, mille peale ta ei olnud ette valmistatud.

„Mu närvid on siiski veel kaunis otsas,“ mõtles ta, võideldes teda ennast imestama paneva liigutusega. Vaevaga ütles ta: „Ma rõõmustan ka väga.“

Seal avanes üks kõrvaltuppa ja nähtavale tuli Wendelini võimas kogu. Ühes käes hoidis ta suurt merevaigust piipu, teises paberit.

„Sina Liis, seal kirjutab mulle . . .“ algas Wendelin, seal märkas ta, et peale Liisa veel keegi oli toas ja vaatas karvaste, hallide kulmude alt teravalt Helmeri poole, teda mitte kohe ära tundes, kuna oli lühinägeline.

„Kes seal on? Kes . . .“

„Onupoeg Manfred, isa!“

„Sina . . . tõepoolest . . . jah, tere, mu poiss!“

Ta avas käsivarred ja Helmer, kes talle vastu oli läinud, pidi end kaisutada laskma, tundis uuesti, et on liigutatud, kuna ei olnud lootnud nii südamlikku vastutulekut.

Nüüd tormas Fricka üle veranda ja üheaegselt astus teiselt poolt proua Wendelin tuppa.

„Kus on ta? Kus on ta?“ kisendas Fricka. „Ah, onupoeg Manfred, teie peate jutustama, kuidas teie käsi on käinud, meie ei tea veel midagi. Kas võitlesite Aafrikas, vastikute sakslaste vastu?“

Helmer ei saanud vastata, kuna teretas proua Wendelini, kes talle, kui Helmer kummardas ta käe üle, et seda suudelda, emaliku liigutusega käsivarre ta õlgade ümber pani. Ta mõtles sellele, et Helmer sõja kestes oli kaotanud ema ja nüüd pööras tühja kodu ja ka sellele, et tal õigupoolest enam ainustki lähedat inimest ei olnud, kes teda ootas. Oma Saksa sugulastele oli ta võõras, Inglismaal tal sugulasi ei olnud ja ta ema oli oma vanemate ainus laps olnud, ema sugulased olid talle tundmatud.

Proua von Wendelin oli suur, ilus naine värske, veel noore näoga, mille juurde ta hallid, kuid ilusad ja läikivad juuksed näisid iseäralikud. Ta suursugune välimus oli

teesklemata, see oli ta olekule loomulik ja sel ei olnud midagi ühist aadliuhkusega või üldse uhkusega. See oli hinge suursugusus, mis kõneles ta isikust, mis mitte eemale ei tõuganud ega araks ei teinud, vaid eamasti inimesi, kes temaga läbi käisid, soovida lasi end sellele naisele usaldada tohtida, kui neil oli koorem südamel või südametunnistusel, mis neid rõhus. Ja kui nad samastele soovidele järele andsid, ei saanud nad iialgi petetud. Igatahes kuulas proua Wendelin neid südamliku osavõtuga ja mõnikord, jah enamasti, võis ta aidata. Juba soov aidata oli abi. Või ta andis head nõu, oskas asja, mis näis halb, uude valgustusse nihutada, nii et see paistis uuest küljest. Isegi inimesed, keda proua Wendelin tundis vähe, tundis soovi end talle usaldada. Kui muidu ilmas hea nõu on kallis, oli ta proua Wendelini juures odavasti saada ja proua Wendelin ei sundinud teda peale, ta ei nõudnud, et sellele järele talitakse ja andis seda heameelega sarnasel kujul, et nõuküsija hiljem arvamisele tuli, et talle hea mõte iseenesest on tulnud, kuigi proua Wendelin seda oli riivanud.

Niisugune oli ta ja ta tütar Liisa oli talle olekus sarnane. Ainult oli Liisa veel liig noor, et olla emalik või et anda nõu.

Proua Wendelin nägi esimesel pilgul, et Helmer küll oli paranenud raskest haigusest, aga veel nõrk oli ja hoolitsemist ja emalikku õrnust vajas.

„Fricka, telli tee verandale,“ ütles ta kohe ja kuna ta arvas, et noorem tütar oma lärimitseva tervitusrõõmuga võiks Helmerit äritada, andis ta sellele ülesande. „Vaata, et Amalie teeb head võileivad, laps, jah? Ole kena.“

Siis istusid nad ümber suure laua verandal, rahulikult, mõnusalt ja nagu varemini.

Kui Fricka ninatargalt oma küsimust kordas, kas onupoeg Manfred Aafrikas vastikute sakslaste vastu on võidelnud, ütles ta ema tõsiselt: „Fricka, ära nii küsi; ta ei oleks seda iialgi teinud.“

Tahtmatult vaatas Helmer Liisa poole, kes üheaegselt silmad tema poole tõstis, nende pilgud kohtasid üksteist. Siis ütles Helmer kindlalt: „Ei, ma ei oleks seda iialgi teinud. Mul ei olnud õnnelikku seda vaja avalikult öelda, siis oleks mu käsi vist halvemini käinud.“

Siis jutustas ta lihtsalt ja asjalikult oma elamusi, nimetas umbusaldust, mida Inglise „Ma ei tea veel, kuidas seisukord on, ma ei ole veel informeeritud. Pealegi kulub tükk aega, enne kui muudan oma kodakondsust. Tean, et peab kaks aastat vahetpidamata Saksas elama, et saada Saksa kodanikuks. Ja kuhu ma seal lähen? Meelsamini jääksin Rooma.“

„Teil ei ole ju kodakondsuse muutmisega kiiret,“ arvas proua Wendelin, „peaasi on, et tunnete end sakslasena, armas Manfred, et olete oma Saksa südame avastanud.“

„Jah, nii ongi. Tundsin seda kohe, kui kuulsin, et Inglismaa sõda on kuulutanud. See ei sündinud jonnist, mitte sellepärast, et inglased minuga halvasti ümber käisid, ei, see on . . . noh . . . ma mõistsin sõja kestes, et ma ei ole inglane, Pean onu Wilhelmile õiguse andma, kes mulle tihti ütles, et Preisi junkrust ei saa inglasi.“

See onu Wilhelm oli Manfredi isa vend ja oli sellele pahaks pannud ega talle kunagi andeks anda suutnud, et ta isamaale selja oli pööranud. Tema juures oli Manfred poisikesena kaks korda külas viibinud ja oli onu ühevanuste poegadelega sõprussidemeid loonud.

Vaevalt oli Helmer seda onu nimetanud, kui Wendelin rusika lauale löi.

„Onu Wilhelm! Mulle tuleb meele, et mul oli temalt kiri sinu nimele, Manfred. Sa tead ometi, et ta kaotas mõlemad pojad?“

„Mõlemad pojad? Ei, ma ei ole midagi kuulnud. Mõlemad — Hansu ja Willi? On nad langenud?“

„Vanem langes Verduni ees, teine tuli raskelt haavatuna koju; nad ravisid ta peaaegu terveks, kui uuesti haigestus ja suri. Onu mõtles nüüd sinule, Manfred. Sa oled talle kõige lähem uue generatsiooni esitajatest, nii palju kui neid sõda järele on jätnud. Ta ei teadnud, kuhu sulle kiri saata, siis kirjutas ta mulle ja saatis sinule määratud kirja kaasa. Kui kaasa tuled, annan ta sulle kohe.“

Äike, mida Helmer Albaani mägede kohal oli silmanud, tuli lähemale. Kui Wendelin ja Helmer tõusid, et minna kujuri töötuppa, müristas esimene kord. Mustad pilved katsid linna, kuna villa Wendelini kohal veel oli sinine taevas ja paistis päike.

* * *

Mõtlikult vaatas Liisa härradele järele. Mis seisis kirjas? — Onu Wilhelmist oli Manfred varemini kõnelenud, kuna see su-

ametiasutused algusest peale ta vastu olid ilmutanud, enne kui ta veel midagi teinud oleks, et seda ära teenida. Ta jutustas üksluisest, vaimusurmavast elust suures vangilaagris, mille eesotsas just mitte kõige suursugusemad Inglise rahva esitajad ei seisnud. Ta kõneles vangide kannatustest, kelle hulgas oli kõrge haridusega mehi, kelle tundmusi haavati meelega, kelle autunne raffineeritult julmal viisil tolmu tallati, mille vastu Helmer oli tundnud end jõuetuna. Kuid mõnes asjas oli ta vangide elu kergendada suutnud, mis teda oli lohutanud.

„Bloomfonteinis“, lõpetas ta oma teate, „häbenesin tihti südame põhjani, et olin Inglise kodanik. Ma ei oleks enam iialgi uskunud, et inglased võivad olla nii väiklaselt tigidad, nii kättemaksuhimulised kaitsetute vastu. Olin rõõmus, et mul ei olnud nende veri.“

„Jah, siis õppisid neid põhjalikult tundma,“ tähendas Wendelin. Siis küsis ta: „Mis tahad nüüd teha?“

„Ma ei taha inglane olla. Tahan jälle sakslaseks saada.“

„Bravo!“ hüüdis Fricka.

„M apalun teid sellest mitte kõneleda, mitte kellelegi. Ema varandus on osalt Inglismaal, osalt Roomas, tahaksin seda enesele kindlustada ja Saksamaale viia.“

Wendelin raptas pead. „Soovitan Helveetsiat või Hollandit. Saksamaal on praegu kõik ebakindel. Mu naise soovil mahutasin 1915. a. kevadel, kui selgus, et Itaalia läheb liitlaste poole ja hoolimata rahvaste õiguse tagatistest eraomanduse suhtes, kõik, mis mul oli Itaalia pankades, Helveetsia pankadesse Önnekombel. Seal see nüüd on ja sinna ta jääb, kuni kord Saksa tulevad olud tagasi, mis kindlustavad iga sakslase omanduse julgeoleku. Ma ei röövi Saksamaad, ümberpöördu, ma takistan, et röövlikäed selle raha enestele saaks. Saksamaa on praegu nagu rahakapp, mille jaoks igal võtjal on võti ja kust igaüks võtab, mis tahab.“

Wendelin ütles seda valjult ja tõsiselt, siludes pikka, halli habet, mis andis talle patriarki välimuse ja karvaste kulmude all välkusid vihaselt ta selged, noorelt vaatavad silmad.

„Teil on õigus, Wendelin,“ ütles Helmer, gulane, ta naine ja lapsed olid ainsad sakslased perekonnas, keda ta hästi tundis ja kes talle lähedal seisis. Kas soovis onu, et Manfred tuleks tema juure? Seal oli ju veel tütar. Ehk soovis onu, et Manfred

abiellub tütreaga, et siis mõisat hiljem oma kätte võtta.

Liisa kortsutas peeneid kulme. Ei, ta ei uskunud, et Manfred sellega on nõus.

Seal ütles Fricka: „Loodetavasti ei taha onu mitte, et Manfred tuleb tema juurde ja võtab ta liivamäed oma houlde. See ei ole tema jaoks. Kahju, kui ta Roomast lahkuks. Ärge talle peale käige kui see arvamine on õige.“

Frickale vaatamata, ütles proua Wendelin: „Ta näeb veel väga haiglane välja, vaevalt võib teda ära tunda. Ta on vist raskelt haige olnud.“

„Noh, enne tüüfus, siis pimesoolik, sellest aitab juba,“ arvas Fricka. „Vaadake, kuidas vätku lööb! Nüüd tuleb äike meile!“

Samal silmapilgul kohises vihm ja üheaegselt tuli keegi vihmavarju all Romeo kõrval maja poole. Dolf, hall lambakoer haukus ägedalt ja tagedalt veranda ees.

„See on Forli, märkan seda Dolfi haukumisest,“ ütles Fricka. „Veider, kui anti-paatne ta on Dolfile.“

Kohe selle järele tuli niriseva vihmavarjuga signora Margherita Forli, sündinud Grete Lauer, verandatrepist üles.

„Vihm sai mind ometi kätte,“ hüüdis ta hingetult. „Tere — tere kõik! Kui olin Ponte Margherita juures, arvasin, et saan veel kuivalt siia ja — puh — siis pidin jooksma. Õnnekombel oli teie Romeo värvava juures ja avas kohe.“

Proua von Wendelin teretas armastusväär-sel viisil. Fricka võttis talt varju ja käekotikese. Liisa valas talle tassi teed ja Fricka ütles: „Kahju, et teie ei tulnud kümme minutit varem, proua Forli, siin olid veel mõned leivakesed, mis ma ärasõidin.“

Ta rõõmustas, et nad ära oli söönud.

„Lase ruttu veel mõned teha,“ käskis proua Wendelin. Forli tõrjus.

„Ei, ei! Palun mitte! Ma tahaksin küll, kuid ma ei tohi! Ma lähen paksuks. Mõned biskviidid, jah, heameelega. Kas olete juba kuulnud, et Manfred Helmer jälle siin on?“

„Jah, ta tuli täna meile.“

„Ah, on ta veel siin? — Jah! Noh, siis olen uudishimuline. Kus ta siis sõja kaasa tegi, too inglane?“

Frickal oli keelel: „Ei olegi enam inglane!“ kuid õigel ajal hammustas ta huult.

„Aafrikas,“ vastas proua Wendelin, ilma Helmeri sealset tegevust nimetamata.

„Talle, kui sündinud sakslasele, ei võinud see just meelepärane olla, et pidi võitlema inglaste poolel,“ arvas proua Forli.

Taise oli sündinud sakslanna, juba kümme aastat Itaalia advokaadiga abielus ja oli enne sõda palju Saksa ringkondades käinud. Sõja ajal oli ta läbi ja läbi itaallanna olnud ja oli iga Cadorna soodsa teate järele kõikide liitlaste lipud oma korteri akendest välja riputanud. Peale sõda meelestus talle uuesti, et ta oli sakslanna ja ta mees teenis toredat raha sakslastega Roomas, kes otsitud oma riigistatud omanduse tõttu tema abi. Tema oli läbi viinud, et Wendelinid, kuigi ainult üürilistena, jälle oma majasse kolisid, mispärast Wendelinid talle tänulikud olid. Proua Forli tuli tihti nende juure ja teadis alati midagi uut selles „asjas“. Forli põhimõte oli sakslasi ikka sellega lohutada, et nad oma omanduse tagasi saavad, sest siis tasusid nad heameelega kõik kulud ja muud väljaminekud. Selle juures toetas teda ta tark, kõneosav naine. Tema vastu tundsid sakslased usaldust, kuna ta ise oli sakslanna ja nähtavasti Saksa omandause tagasiandmisest huvitatud.

Proua Forli oli veel noor, umbes kolmkümmendkuus aastat vana, ja ta oli ilus. Ta näis pigemini itaallanna, kui sakslanna, tal olid tumedad juuksed, tume näovärv, kergelt kumer nina ja tumedad, elavad, mõnikord veidi teravalt vaatavad silmad. Fricka, kes teda ei sallinud, tõendas, et ta on juut, kuigi ta oli katoliiklane ja igapäev messile läks.

Äike muutus ikka ägedamaks ja ikka toredamaks. Kaetud verandalt oli lai vaade üle linna ja mägede Tiiberi taga. Äike oli just jõe kohal, kuid kaugemal säras juba jälle päike, mis kuldvas voolava vihma kuldseks. Peaaegu vahetpidamata müristas kõu ja välgud sähvisid tumedatest pilvedest. Kuid see ei olnud kardetav, sest ägeda, lühida Rooma kevadäikese puhul on sisse-löök haruldus. Vihm värskendas õhku, nüüd ei olnud enam palav; aiast tuli niiske mulla tugev lõhn verandale.

Liisa oli võre juure astunud, kuna Forli jutustas proua Wendelinile pika loo läbi-rääkimistest Saksa ja Itaalia valitsuste vahel Saksa omanduse väljaandmise asjus ja kinnitas, et soodsad tulemused ees seisavad. Liisa ei tahtnud sellest enam midagi kuulda. Sest tavalikult järgnes lootustele pettumus.

Ta vaatas voolavasse vihma ja hingas sügavalt värsket õhku. Ta kõrval seisis Dolf, kes aiast üles oli tulnud, toetas pea ta põlvele ja vaatas tumedate, tarkade silmadega ta poole üles. Liisa langetas parema käe ja pani selle koera pähe, kes

puudutuse juures vaikselt saba liigutas. Ta mõtted rändasid tagasi ta lühikese abielu juure, mida vaevalt võis nimetada abieluks. Ta ei olnud ei üelda võinud, kui Heinz Strackvitz esimeseks, lühikeseks puhkuseks tuli Helveetsiasse ja teda kolmas kord palus ta abikaasaks saada. Ta oli teda alati heameelega näinud, kuid mitte armastanud. See ei olnud armastus, vaid mingisugune patriootiline ohver, kui Liisa Strackvitzile „jah“ vastas ja end laulatada lasi. Strackvitz puhkus oli lühike olnud, ainult kaks päeva. Siis oli ta Saksamaale tagasi reisinud, et frondile tagasi pöörata. Siis olid tulnud ta kirjad ja siis oli Liisa piin alganud. Ikka oli ta, lugedes poisilikult kõlavaid kirju, milles Strackvitz teda nimetas mu kallimaks ja armsaks ingliski, tundma pidanud, et need kirjad olid hoopis teisele isikule, ja oli mõistnud, et vähesest sallimisest ei aidanud, et saada mehe naiseks, kellega ei ole seesmist kooskõla. Ja siis oli Liisa hirmuks tas ärganud soov, et Heinz Strackvitz tagasi ei tuleks. Ta oli selle vastu võidelnud, kuid mis see aitas, hirm ta tagasituleku ja ta lähema, lühida puhkuse ees kasvas. Kui tuli teade, et ta enam iialgi tagasi ei tule, näis talle, et ta soov selles on stüüdi ja ta oli niivõrd meeleheitel, nii õnetu, et ta ema, kes oli aimanud, et Liisa Strackvitzile mitte armastuse pärast mitte läinud ei olnud, veendus, et oli ses suhtes eksinud.

Liisa oli sügavasti ja otsekohele leinanud. Mitte abikaasat, vaid noort, värsket inimest, kes teda oli armastanud. Aegamööda oli ta leidnud selles lohutust, et ta teda oli petnud, saades ta abikaasaks, sest sellega oli ta andnud talle kuigi lühida õnne, mida Strackvitz oli igatsenud. Ta ei olnud ju iialgi teada saanud ega aimanud, et Liisa seda kahetses.

Ta seisis veel neis mälestustes, silitades tasa koera pead, kui härrad verandale tagasi tulid.

Helmer nägi teda seisvat, saledalt, sirgelt, pea veidi ettepoole kummardatud ja looritatud hõbedasest, niiskest valgusest. Helmer peatas veidi uksele; aeglaseit sulgesid end ta käed nagu tahtes midagi hoida; sügavalt hingas ta õhku nagu peaks ta rind laienema, võimsale tundele ruumi lubama, mis tast läbi hoovas. Kõik ta ümber kadus, ta nägi ainult Liisat. Ta ei märganud, et Wendelin oli proua Forli juure astunud, et teda armastusväärsete sõnadega teretada, ta ei olnud seda prouat veel näinudki. Seal hüüdis see oma veidi kriiskava

häälega: „Ah, seal on ju härra von Helmer! See rõõmustab mind.“

Manfred pööras ringi ja vaatas silmapilguks hajameelselt ja arusaamatult noorele prouale näkku, kes oli tõusnud ja talle armastusväärse naeratusega käe vastu sirutas.

„Teie vist ei tunne mind enam — mis?“

„Muidugi tunnen teid, armuline proua,“ pomises Helmer ja suudles ta ümarikku, valget, paksu kätt. „Mind segas valgus.“

Proua Forli asetask küsimust, millele Helmer vastas võimalikult lühidalt.

„Noh, see oli väga taktitundeline inglaste poolt, et nad teid sakslaste vastu võitlema ei pannud,“ arvas ta veidi suurepäraselt, „kuigi teie vist selle all kannatasite.“

„Jah, väga,“ vastas Helmer.

„Ameerikas,“ jätkas proua Forli, „asi nii ei olnud, seal sunniti just sakslasi sõtta minema.“

„Jätame sõjajutud,“ katkestas Wendelin kõneluse.

Nüüd algas proua Forli kõige uuema Rooma klatsliga. Neis asjus suutis ta Paul Kolleriga võistelda, tundis end isegi üleolevana.

„Kas teate, et ooberst Wardrupp jälle on Roomas?“ pööras ta Helmeri poole. „Ta päris tihti teie järele. Tookord ei võinud ma talle teateid anda. Ta on kena vanamees. Kas ta ei ole teie juures olnud, härra Wendelin? Ei, tõsi, ta ütles, teie ei olevat teda kutsunud ja ta ei tahtnud riskida, et teie ta ukse taha kihutate — inglaseks muidugi. Kuid ma rahustasin teda. Härra von Helmer on kah inglane.“

Ta kõneles ja kõneles ja Helmer sai niiviisi teada, kes jälle villa Wendelini külastas, sest peaaegu kõik nimed said nimeatutud: Väike Tregonda, marchesa Fetesti, viiulikunstnik Silvio Farnesi ja teised itaallased, kes varemini maja olid külastanud. Farnesi üle ta ei imestanud, kuna see varem oli Wendelini kasupoeg olnud, kuid teda üllatas, et Wendelinid nii ruttu oma endiste Itaalia sõpradega läbi käima olid hakanud. Ta imestus kõlas vist ta küsimuseski, kui ta ütles: „Nad tulevad siis kõik jälle teie juure?“

Wendelin silus habet, ta karvased kulmud tuksatasid.

„Noh, kes tuleb minu juure ja mulle selatab, et ta sakslaste vastu sõbraliku meeleoluga ja seda alati on olnud, sellele ütlen tere tulemast. Meie sakslased, armas Manfred, oleme sõpradest vaeseks jäänud ja ei tohi kedagi eemale peletada.“ Ta nae-

ris lühidalt. „Siin on peaaegu kõik, kes mind sakslasena hammustab, alati saksa-sõbralikud olnud. Isegi Vetturiniid kinnitavad, et nad on sõja vastu olnud ja rõõmsad oleks, kui sakslased tagasi tuleks.“

„Ja nii see oligi,“ kinnitas proua Forli õhinaga. „Ükski ei olnud sõja poolt sakslaste vastu, peale teatava ringkonna. Forli oli tookord meeleheitel, tal oli nii palju kliente Rooma sakslaste seas.“

Ta ohkas.

Fricka tähendas: „Aga Silvio Farnesi läks Ameerika ja tegi viiuliga propagandat Ameerika liitumiseks liitlastega.“

Proua Forli kehitas õlgu.

„Ah, Farnesi, noh, ta tahtis vist kuulust ja raha teenida.“

Aike oli möödunud. Rasketes pilvedes näitasid end kuldseid ja punased laigud. Pincio kohal seisis veel sinine sein ja seal võlvis end nüüd värviküllane vikerkaar. Päike, tuline ketas, vajus Püha Peetri kiriku kupli taha, mis hõljus opaliseerivana klaaskuulina purpurpunases taevas. Siis tuli kiirelt videvik.

Helmer vaatas Liisa poole. See oli vaikselt verandalt lahkunud. Proua Wendelin, kes nägi Helmeri otsivat pilku, ütles: „Liisa läks vist veel proua Lamberti juure; ta kavatses minna.“

„Vaene proua! Kuidas käib ta käsi? Ta vist ei ela enam kaua,“ küsis Forli.

„Ta on kustumas,“ vastas proua Wendelin. Siis seletas ta Helmerile: „Teie mäletate ehk, Manfred, proua Lambertit, kes teistkordselt abiellus maalikunstniku Lambertiga. Ta esimene mees oli Bayeri ohvitser ja ta kolm poega esimesest abielust, neist kaks ohvitseri, kõige noorem lipnik, on kõik sõjas langenud. Sellest vaene naine enam ei toibunud.“

Proua Forli tõusis.

„Ah, läheb pimedaks. Kuidas aeg teie juures kiirelt möödub. Pean minema ruttama. Teie lähete vist ka, härra von Helmer? Hüva, et ma ei tarvitse Ponte Margheritani ükski minna üksildast teed, sest nüüd võin teiega minna.“

Manfredi asemel vastas proua Wendelin.

„Mu onupoeg jääb meile õhtusöögiks. Eks ole, Manfred? Olen sellega arvestanud.“

Helmer kummardas nõusolevalt.

Forli hädaldas: „Oh, siis pean ükski minema! Kahju. Kardan õhtul siin üksikus kohas Tiiberi ääres, seal on nii palju hulguseid. Inestan, et Liisale lubate õhtul ükski välja minna.“

„Ta läheb ainult Piazza della Libertáni.“

Rannal.

„Ma võin teid ju Ponte Margheritani saata, kui lubate,“ ütles Helmer kiirelt.

„Ah ei, ei, kuidas tohin teid tülitada,“ tõrjus proua Forli. Siis naeratas ta veetlevalt. „Kui see teile aga raske ei ole.“

„See teeb mulle rõõmu,“ kinnitas Helmer. —

„See näib ju onupoja Manfredi võlunud olevat,“ arvas Fricka, kui mõlemad koos läinud olid. „Varemini ta Forlit ei sallinud.“

Wendelin tõstis kulme, toppis piibu kallal.

„Noh, ta on ilus naisuke, see Forli.“

Proua Wendelin naeratas ainult veidi nagu teades või aimates midagi. Ja ta aimas õieti.

Liisa imestas, kui ta Piazza Libertált tulles, kesk Ponte Margheritat kohtas Manfred Helmerit, kes talle rahulikult ja nagu endastmõistetavalt vastu tuli.

„Kuhu teie siis veel lähete?“ küsis ta.

„Jään teie juure õhtusöögiks.“

„Jah, kuid . . .“

Seal teatas Helmer, et ta proua Forli, kes kartnud ükski videvikus minna, sillani saatnud ja kuna kõneluses nimetati, et et Liisa proua Lambertit külastab, olevat ta talle vastu tulnud.

„Läheb juba pimedaks,“ ütles Helmer, „ja Tiiberi ääres on nii üksik.“

„Ah sellepärast!“ Liisa naeris. „Lähem igapäev vastu õhtut proua Lamberti juure ja ei mõelnud veel iialgi kartusele. Pealegi kaitseb mind Dolf.“

Dolf astus ta taga. Mõnigi vaatas suurele, hunditaolisele koerale järele, sest see tõug oli Roomas vähe tuntud.

„Jah, kuidugi, Dolf . . .“ ütles Helmer. „Kuid olin juba silla juures ja siis mõtlesin ma . . . meie oleme ju siamaani

vaevalt kaks sõna üksteisega rääkida saanud.“

Nad läksid aeglaselt üksteise kõrval. Pimenes, igalpool löid elektrituled põlema. Üle silla veeres õhtune liikumine, kuna Prati du Castelli ja Lungotevere elanikud linnast tagasi pöörasid. Taevas oli selgunud; Monte Mario ja majaderva vahel teisel pool Tiiberit tõusis suurelt ja punakalt kuu.

„Armas, et jääte õhtuks meile, Manfred,“ ütles Liisa.

„Teie tüdinate minust varsti,“ arvas Helmer. „Tahan jälle töötada. On möödunud kuus aastat, kui enam savi ei ole puudutanud. Kas lubab teie isa oma ateljees töötada, kuni sean oma töötoa sisse?“

„Kindlasti. Teie jääte Rooma?“

„Kuhu ma siis minema peaksin? Mul ei ole teist kodu peale Rooma. Olen kodutu, Liisa, Inglismaal oga Saksamaal ei leidu maatükikest, mis oleks mulle kodune.“

Liisa noogutas.

„Nii käib meiegi käsi. Fricka ja mina, meie mõlemad oleme Roomas sündinud ja üles kasvanud. Oleme sakslased, kuid Rooma on meie kodumaa — oli seda, kuni tuli sõda ja ta sai vaenlase maaks. Ja nüüd — isegi meie maja siin, meie aed, nad ei tohi enam meile kuuluda! Välismaasakslased! Hirmus sõna! Kas leidub ehk välismaainglasi või välismaaprantslasi? Saksamaa aga kubiseb välismaasakslastest, kes on veel uhked pealegi, et nad ei ole tavalikud sakslased.“

Helmer mõtles sellele, et ta enam ei olnud Liisa Wendelin, vaid krahvinna Strackvitz. Nagu aimates Helmeri mõtteid, ütles Liisa: „Võiksin ju, kui tahaksin, Strackvitzide juures kodu leida. Olin peale revolutsiooni poole aastat vana krahvinna Strackvitsi külaline, mu mehevanna mõisas, Tuhnitz on ta nimi. Ta asub Holsteini piiril Mecklenburgis. See on ilus koht; seal on metsaga kaetud mägesid ja väikseid järvi. Pealegi ei ole mõis Hallingenist, teie onu Wilhelmi mõisast, kaugel, kuid siiski küllalt emal, et sõbralik läbikäimine mõlema perekonna vahel on võimatu.“

Ta jutustas edasi oma viibimisest Mecklenburgis. Manfred kuulas vaikides. Ta tundis mõnu, kui Liisa rääkis, ta oleks võinud tundideviisi kuulata. Ikka aeglasemalt astus ta, et pikendada koosviibimist. Siis vaikus Liisa. Tüki a'a pärast ütles ta: „Kas peate mind uudishimuliseks, Manfred, kui küsin, mis teie onu Wilhelm teile kirjutas? Teie ei tarvitse ju öelda, kui ei taha.“

„Teie võite seda ju teada saada. Ta tahab, et tulen ta juure, oleksin talle poja eest. Ta teeb tingimuseks, et loobun inglise kodakondsusest ja hakkan jälle sakslaseks; siis teeks ta mind oma pärijaks. Ma olen ju igatahes ta lähem sugulane. Tal on ainult tütar Erna, muidu elavad ainult kaugemad sugulased.“

„Ja teie vist abiellute tütrega?“

„Erna on abielus, kuigi mitte minu onu soovi kohaselt, vabrikandiga. Ta ei salli vist väineest, muidu ta sellele ei oleks mõtelnud, et ta jätab Hallingeni kord minule.“

Liisa ütles: „Teie tahate ju niikuinii sakslaseks hakata.“

„Jah, kuid ma ei taha, et asi näeks välja, nagu teeks ma seda päranduse pärast ja siis . . . noh, ma tean ju, minust enam suurt kunstnikku ei saa, kuid kas minust saab Saksa maajunkur . . .“

Liisa vaatas ta poole üles. „Kas soovite selleks saada?“

Helmer kehtas õlgu: „Ma ei tea . . . ma ei või seda kujutleda, kuigi . . .“

„Kuigi?“

„Igaüks soovib ju omal pinnal elada.“

„Eriti, kui see on pind, millel sama perekond juba kaua on elanud, nagu Helmerid Hallingenis,“ arvas Liisa. „See on siis nagu väike riik, mis kuulub üksikule suure riigis, milles elatakse. Nägin seda Strackvitzide juures.“

„Kas oleksite heameelega maajunkru abi-kaasa, Liisa?“

Küsimus üllatas Liisat, kuna ta võis olla tähendusrikas. Ta vastas avameelselt: „Võib olla — kui nii juhtuks.“

„Ma arvan, kas teid ei kohutaks maaelu? Teie olete Roomas sündinud, olete ikka suures linnas elanud nagu minagi.“

„Ei,“ ütles Liisa peale lühidat mõtlemist, „mind see ei kohutaks, ümberpöörduvalt. Teie teate ju, Manfred, ema põlvneeb maajunkrute suguvõsast ja ialgi ei olnud meie lapsed õnnelikumad, kui neil nädalatel, mis veetsime vanaema Branchitschi juures Wernitzis. Wernitz asus Marki ilutumas kohas, põllud ja heinamaad kuni silmapiirini, siin ja seal tükike männimetsa. Kuid meie olime õnnelikud ühes loomadega. Fricka ja mina, meie armastame loomi nii väga. Mõisa sai siis keegi onupoeg. See oli majoraat ja emal ei olnud vendasid.“

„Jah,“ ütles Helmer mõtlikult ja nagu enesega kõneledes: „Kui saaksin õige abi-kaasa . . .“

Nad seisid villa ees. Kuna Liisa värava

avas, mil oli salavedru, ütles ta rõõmsalt: „Noh, teil on valik, Manfred, kui olete kord Hallingeni tunnustatud pärija.“

* * *

Neliteistkümmend päeva oli möödunud Carlotta tulekust Rooma. Silvio Farnesi oli, nagu tavalikult, voodis einet võtnud, tõusis siis aeglaselt, lasi end raseerida ja, rõivastatud siidist hommikukuube, harjutas ta tund aega etüüde omas väikeses, templina sisseseatud muusikatoas, mis asus õue poole. See oli igapäine võimlemisharjutus, mida ta ilalgi ei unustanud ja mis oli tarvilik, et sõrni ja liigutusi painduvatena hoida. Kell üksteistkümmend pani ta viiuli käest, et riietuda tänava jaoks, kus tegi hariliku jalutuskäigu läbi korso, jõi Aranjo kohvikus vermuti ja sõi mõned väikesed, magusad koogid.

Aranjo kohvikus tabas ta alati sõpru ja tuttavaid, kuulis uusimaid poliitilisi sündmusi ja Rooma huvitavaimat klatsi. Kell üks, kui ta ei olnud külla palutud, sõi ta ühes väikeses veinirestoraanis Via Tritonel lõunat, jõi siis mõnes kohvikus tassi musta kohvi ja luges ajalehti. Sellele järgnes tavalikult korsosõit heade sõprade vankris või sõit autos kuhugi Rooma ümbruskonda. Mõnikord jõi ta siis teed kodus, puhkas õhtuks välja ja riietus siis teatri või mingisuguse seltskonna jaoks. Enne kella ühte või kahte öösel tuli ta harva koju. Ta oli selle eluga väljaspool oma nelja seina nii harjunud ja siis sobis niivõrd ta maitsega, et ta ei mõelnudki väiksematki muutust omas elus ette võtta, kuni keegi hullumeelne talle noore olevuse majja oli saatnud, kes oli ta tütar, kelle vastu tas aga siiaaani mingisugused isalikud tunded ei olnud ärganud. Überpöörduvalt, ta tundis värinaid, mõeldes sellele õnnetule olevusele.

Kuna Andrea talle saapaid jalga tõmbas, ütles ta, et väike preili heameelega klaverit mängida tahtvat, kas ta tohtivat muusikatoas harjutada.

Farnesi tegi tusase näo nagu alati, kui nimetati Carlottat.

„Hüva, kuid ainult siis, kui mind kodus ei ole.“

„Härra peaks kord kuulama, kui ta mängib viiulit,“ vestles Andrea edasi, harjates pelmele harjaga Farnesi tänavülikonda. „Hästi mängib ta, seda pean ütlema. Ja kui ta peened sõrmekesed . . .“

Kärsitult katkestas teda Farnesi: „Mängigu palju tahab, kuulda ma teda ei taha.“

Ta meeleolu halvenes alati, kui Andrea seda tütarlast kiitma hakkas.

Kui ta elutoas oma hõbetooši paberossidega täitis, helises uksekell; silmapilk hiljem astus keegi härra ta juure sisse.

Ernesto Bacelli oli ta isa parim sõber olnud ja oli Silviot väikese poisina tundnud. Ta oli väike, kõhn, ikka korralikult riietatud härra, paksude, valgete, lokiliste juustega äkki tõusva otsaesise kohal, nahkpruuni näoga, mille alumist osa varjasid suured vurrud ja habe. Ta oli Garibaldi all vabaduse ja Itaalia üksuse eest võidelnud ja oli rinnas oma nooruse ideaalid säilinud.

Ernesto Bacelli jäi, kübar peas, ukse juure seisma, toetas kõhnu käsi oma kepi hõbepeale ja ta mustad, kollakast valgest ümbritsetud silmad vaatasid karvaste, valgete kuldude alt läbipaistvalt ja etteheitvalt Farnesile näkku. Ta ei öelnud sõnagi, kuid Farnesi tundis selle pilgu all ebanõnust. Teeseldud rõõmuga teretas ta vana sõpra.

„Oh, Bacelli, mis toob sind nii vara minu poole?“

Bacelli ei vastanud, jäi liikumatuks ja vaatas Farnesile etteheitvalt otsa; ikka valjumaks, karedamaks muutusid ta näojooned. Farnesi tundis teda ja astus teeseldud avameelsusega ta poole.

„Noh, mis on? Hea, et sa ei tulnud kümme minutit hiljem, sest tahtsin parajasti ära minna. Istu ometi, puhka välja, mu armas, suitseta pabeross. Siis võiksime koos veidi jalutada, mis?“

Bacelli ei võtnud kätt, mille sirutas talle Silvio.

„Ma ei tulnud paberosse suitsetama,“ ütles ta pahameelega. „Tulin sult aru pärima.“

„Ma olen uudishimulik . . .“

„Sa oled uudishimulik? Kas sa ei aima, mispärast tulen?“

„Mitte põrmugi. Kui keegi mind on laimanud, siis kinnitan sulle kohe, et see inimene on valetanud.“

Farnesi kõneles rõõmsalt, nihutades mugava tugitooli lähemale.

„Kas sa ei võtaks istet, ennekui . . .“

„Ei,“ ütles Bacelli ja pörutas kepiga põrandale. „Vaata mulle otsa, Silvio, ja vasta: Kes on tütarlaps, keda sa varjad oma korteris?“

Farnesi vaatas talle kõrgilt näkku.

„Mis läheb see sulle korda?“

„Ha! See on siis tõsi!“ hüüdis Bacelli. Ta silmad leekisid. „Ma ei tahtnud seda uskuda — ei. Olin eila kaks korda siin, ei leidnud sind aga kodust ja...“ (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Itaalia anekdoot.

Marconi, traadita-telegrafi leiutaja, läks Roomas riigipanka raha järele. Paraku polnud tal aga isikutunnistust kaasas.

„Kahju,“ ütles kassahoidja, „sest isikutunnistusest ei tohi ma midagi välja maksta. Usun meeleldi, eksisellents, et olete Marconi, aga te peate seda tõendama.“

„See on kerge,“ vastas Marconi, võitis taskust tüki fraali ja laskis pangaametnikul kuulda Buenos Airesi ringhäälingut. „Ehk tahate veel ka San Franciskosse telefoneerida?“ küsis ta temalt siis.

„Täna, pole vaja,“ vastas kassapidaja. „Teie olete Marconi. Siin on teie raha!“

Järgmisel päeval tuli riigipanka rahaminister raha järele. Temalgi puudus isikutunnistus.

Kassapidaja jutustas temale, kuidas Marconi oli oma isikutõendanud.

„Mis kell on?“ küsis rahaminister.

Pangaametnik tahtis oma kella vaadata — see oli kadunud.

„Siin ta on,“ seletas rahaminister naerdes ja võitis kella taskust välja.

„Täna, eksisellents, rohkem tõendust pole vaja. Teie olete rahaminister.“

Päev hiljem tuli haridusminister. Ka isikutunnistusele.

„Ehk tõendate oma isikut mõne kunstüliga,“ ütles kassapidaja. „Tunacile käis siin Marconi ja ühendas minu väikese traadiotsaga Buenos Airesiga, ja eile tõendas rahaminister siin oma isikut ühe taskukunstüliga. Ehk oskavad eksisellents mulle ka midagi ette teha?“

Haridusminister kehtis kahetsedes õlgu.

„Mina ei oska ju midagi,“ hüüdis ta.

„Täna,“ vastas pangaametnik. „Sellest on küllal!“

Krokodilipisarad.

Jõehobu ja krokodil elutsesid Niili jões. Ühel heledal kuival päeval olid vaatasid nad veest välja ja nägid üht toredat, saledat, kena antiloopt Niili jõe ääres jalutavat.

„Vaata, mispärast ei ole sina nii sale?“ solvas krokodil.

„Tahaksin meelsasti olla nii sale ja kena,“ vastas jõehobu, „aga kuidas pean ma niisuguseks saama?“

„Kui mina sulle tohin nõu anda,“ sosistas krokodil, „sis ära esiteks nii palju sõõ. Teiseks lase ennast elevantit igal hommikul masseerida.“

Jõehobu tegi krokodilile nõu järele ja küsis temalt siis päev päeva kõrval: „Olen ma juba sale?“

Krokodil ütles:

„Antiloopt on nii sale, et ta, kui ma löuad laiali ajan, lahedasti võib sisse jalutada.“

Nüüd püüdis jõehobu iga päev pärast näljutamiskuuri krokodilil lõugade vahele roomata. Viimaks ühel päeval õnnestus see temal. Jõehobu võis lahedasti sisse roomata.

Krokodil pigistas lõuad kokku ja ütles kurvalt, kui märkas, et ta jõehobu oli alla neelatanud:

„Oh sa mu vaene sõber!“

Ja pisarad veeresid tal silmist. Neid pisaraid kutsutaksegi seitsaadi krokodilipisarateks.

Mäng.

Lapsed mängisid aias.

Äkki tuli Ilmar karjudes, näol ja kätel sinised plekid, ema juurde.

„Missugune sa oled, poiss?“

„Me mängisime, ema!“

„Mängisite — mida?“

„Sõda Jaapani ja Hiina vahel.“

„Ema aimas paha: „Ja sina olid muidugi jälle Hiina?“

„Ei, ema,“ nuttis Ilmar valjusti edasi, „mina olin rahvasteliit ja pidin rahu sobitama.“

Põhjus.

„Mispärast on Ivar Kreuger oma sõitudel nii tihti lennukeid tarvitanud?“

„Sellepärast, et ta väga tihti tegi ärisid õhupallidega, mis lõhkesid.“

Kibestunud.

Neiut „Mina enam meeste armastust ei usu! Kõik soovivad abielluda vaid neiega, kel on raha!“

Noormees: „Mitte sugugi, mu preili — kui nad raha saaksid neiuta!“

Leiuraha.

„Miks te olete nii murelik?“

„Jah, vajan palju raha.“

„Mis jaoks?“

„Pea maksma suure summa leiurahaks. Sest minu tütar on mehe leidnud.“

*

„Kas olete enesele võtnud ka advokaadi?“

„Ei, tahan ju rääkida tõtt.“

Sellepärast.

Mulk sõidab New-Yorki. Rikas aja haritud mulk. Suurel reisijateaurikul. Mulk istub baaris. Kellegi noore daami seltsis. Ja vestleb. Üsna tasakesi.

Äkki ilmub nende juurde keegi isand.

„Vabandage,“ ütleb ta valjusti, „kus seisab siin küll toolett?“

Daam on hingetu. Mulk aga vastab:

„Minge trepist üles C-dekile. Seal leiate kohe ukse, millel seisab pealkiri: For Gentleman. Minge seal sellepärast ometi rahulikult sisse!“

*

Mango on viis aastat vana ja fark poiss. Eile tuli Mango ehmunult ema juurde.

„Ema, onu Otto suudles minu õde!“

„Ema naeratab: „Seda ta tohib teha, Mango. Sest kahe nädala pärast nad abielluvad.“

„Ja millal abiellub isa minu õpetajannaga?“

*

Kui professor Lapp koju tuli, arvas ta oma voodi all kuulvat kobinat.

„Halloo, kes seal on?“

„Ei keegi.“

„Imelik, oleksin vandunud, et keegi voodi all on.“

10 aastat kultuurtööd.

Kümme aastat juba — järjekindlalt ja püsivalt — varustab ainulaadiline rikkalik ja oma kõrgele ülesandele ustav

pildiajakiri „ROMAAN“

Eesti laialdasi rahvakihte parima lugemisvaraga, nagu romaanid, novellid, jutustused ja luule, maailma kuulsamate ja loetavamate kirjanikkude loomingusalvest.

Kümme aastat juba — alati endise hoole ja usinusega — jätkab avara maailmavaatega

pildiajakiri „ROMAAN“

1922. avastatud ülesande täitmist, olla Eesti laiadele rahvahulkadele teenäitajaks kõigisse kirjandusliikidesse ja esindada seepärast kõiki teguvõimsaid ja loomevõimelisi kirjanikke — kirjandusliku voolu ja poliitilise meelsuse peale vaatamata.

Kümme aastat juba valvab rahvalik

pildiajakiri „ROMAAN“,

et tema keel oleks ilus, rahvalik ja hoiduks võimalikult ülimoodsusest ja keelelistest veidrustest.

Nii on ja jääb

pildiajakiri „ROMAAN“

eeskujulikumaks

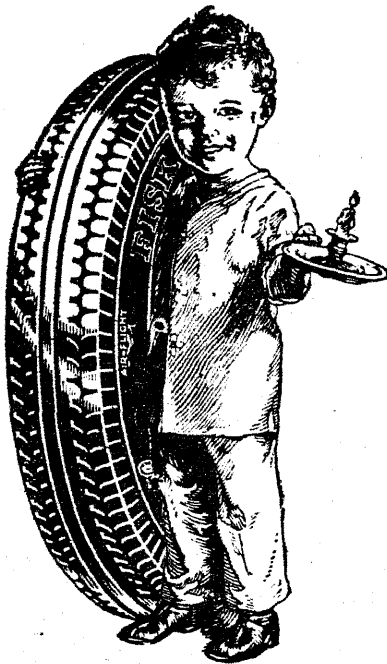
rahvaajakirjaks Eestis.

FISK

Air Flight (õhulsõidu)

põhimõttel ehitatud

kummid omavad 7 eri-parimust:

- 1) Avaram õhukoobas, kui ühelgi teisel autokummil;
- 2) Ühtlane ning elastne All-Cord kude;
- 3) Mitme kimbu traatidega kõvendatud kummisserv;
- 4) Suurendatud küljepind võimaldab pehme sõidu;
- 5) Kummi jooksupind on põia laiune;
- 6) Libisemishädaohuta jooksupind;
- 7) Air-Flight kummide tasakaalustatud ehitusviis.

Peaesindaja:

O/Ü. TILGA & Co.

Tallinn, Vene tän. nr. 13

Telefon 437-18

**Time To Re-tire
GET A FISK!**
TRADE MARK REG. U.S. PAT. OFF.

Müüjad:

TARTUS: A.-S. Jaan Maim, Poe tän. 9, telef. 4-71.

NARVAS: N. Mägi, Peetri plats, telef. 1-06.

RAKVERES: Paul Falk, Adamsoni tän. 6, telef. 3-03.

VALGAS: Vilh. Trauss, Kesk tän. 22-b, telef. 1-63.

TÕRVAS: Joh. Si lak, Valga tän. 1, telef. 61.